

Copzorgen

*Een terugblik op veertig jaar politiewerk
(1976-2015)*

Es geht alles vorüber, Es geht alles vorbei

Copzorgen

*Een terugblik op veertig jaar politiewerk
(1976-2015)*

Willy DE BELDER

Schrijver: Willy DE BELDER
Coverontwerp: WE Li De
Foto cover front: Ray CARDINAEEL

ISBN: 978 94 6418 147 0
© 2020

Het gebruik van teksten, tekstfragmenten of foto's is enkel toegestaan mits toestemming van de auteur of van de titularis van deze rechten.

De auteur kan niet aansprakelijk gesteld worden voor schade of nadeel voortkomende van foute of onvolledige informatie in dit boek.

VOORWOORD

Wanneer je er een politiecarrière van bijna veertig jaren hebt opzitten, dan heb je heel veel te vertellen. Ik herinner me nog, ergens medio jaren 70, dat ik me liet ontvallen dat ik geïnteresseerd was in een beroep met een maatschappelijke functie, waarbij ook nog iets te beleven valt en waar afwisseling en avontuur nooit ver weg zijn, dat iemand mij zei: “*Dan moet je bij de politie gaan, want die mannen maken heel wat me*”. Het klonk mij als muziek in de oren en ik kan het alleen maar beamen: ik heb heel wat meegemaakt in die vier decennia.

De jaren zijn in een razend tempo voorbijgevlogen. Soms maakte ik me de bedenking “*Waar ben ik in hemelsnaam in terecht gekomen?*” Ik schoot als een rollercoaster door mijn eigen loopbaan en pas op het einde ben ik tot de vaststelling gekomen dat ik gefigureerd heb in een interessante en boeiende film. ***Een boeiend en zinvol beroep***, luidde in de jaren 70 de slogan op de rekruteringsaffiches van de politie in Antwerpen.

De titel ***Copzorgen*** dekt niet helemaal de lading maar ik vond het een mooie woordspeling. *Cop* is natuurlijke een directe verwijzing naar mijn politiecarrière maar *zorgen* verwijst niet zozeer naar kommer en kwel maar vooral naar het sociale aspect, het zorgen voor mensen, de openbare dienstverlening. Want als er één ding is dat ik mijn ganse carrière tot adagium heb verheven dan is het dat de politie in de eerste plaats voor haar bevolking moet zorgen. Evenwel geen ijle goedkope slogan zoals ***De politie, uw vriend***. Hiermee maak ik al een eerste statement. Neen, de politie moet niet uw vriend zijn maar wel uw toeverlaat. Uw toeverlaat wanneer je in problemen bent. ***We are here to save your butt, not to kiss it!*** Hiermee neem ik dan ook afstand van populistische politieslogans. Klantgericht, jazeker. Klantgezucht, neen dank u.

In de jaren 50-60 was het nog heel normaal dat men de kinderen schrik inboezemde voor de politie. Als ge niet braaf zijt, dan ... was het vermanende vingertje vroeger. Al ben ik wel geboren in 1955, het jaar dat de rock-'n-roll de wereld veroverde, ik ben een jongen van na mei 68. Maatschappelijke dogma's zullen tijdens mijn loopbaan snel veranderen. Vandaag moeten we onze kinderen vooral leren dat de politie er is om je te helpen en om je te beschermen. Kinderen, of het nu verloren gelopen zieltjes zijn of ze op de vlucht zijn voor een luizenbestaan in hun vaderland, moeten zonder aarzelen en zonder vrees in de armen van hulpverleners kunnen lopen. Dat zijn mijn Copzorgen. Het is een verhaal met een lach en een traan, met veel genoegdoening en successen maar ook met frustraties of ontgoochelingen.

Het verhaal over veertig jaar politiewerk was aanvankelijk geschreven voor een weblog die tussen begin 2016 en eind 2019 vorm kreeg. Omdat ik aan het einde van dit verhaal tot de vaststelling kwam dat ik dit verhaal ook wil bewaren voor het nageslacht en het als een stukje Belgische politiegeschiedenis beschouw heb ik besloten om het in boekvorm uit te geven. De coronapandemie die begin 2020 de kop opstak heeft de publicatie van dit boek echter vertraagd. Je moet dit boek dan ook lezen als een verhaal dat zich tussen 1976 en 2015 heeft afgespeeld. De hoofdstukken volgen in grote lijn de chronologie over deze periode die mijn ganse loopbaan overvleugeld.

Veel leesgenot!

Willy De Belder,
Commissaris van politie op rust.

EERST EVEN VOORSTELLEN...

Ik ben geboren als Willy Jacques DE BELDER op donderdag 10 november 1955 in Ekeren bij Antwerpen. Mijn vader was een beroepsmilitair afkomstig uit Berchem en mijn moeder een huisvrouw uit Wuustwezel. Zij woonden in Merksem op een appartementje aan de Bredabaan toen ik het levenslicht zag. Er liep al een twee jaar oude zusje rond en acht jaar later kwam er nog een jongere zus bij.

Vanaf mijn geboorte tot medio 1974 heb ik in Merksem gewoond. Tussen 1974 en 1995 woonde ik achtereenvolgens in Deurne, in Antwerpen-Zuid, in Burcht (deelgemeente van Zwijndrecht) en in Wilrijk. Van 1995 tot 2018 woonde ik in Edegem, de grotgemeente aan de zuidrand van Antwerpen. In 2018 ruilde ik de Antwerpse stadsregio in voor het Meetjesland en woon tegenwoordig op het platteland van Adegem (een deelgemeente van Maldegem).

Ik volgde lagere en middelbare school aan het Koninklijk Atheneum in de Melgesdreef in Merksem waar ik de klassieke humaniora, richting Latijn-Grieks, koos. Na mijn officiersopleiding aan de politieschool van Antwerpen heb ik een jaar enige kandidatuur criminologie gevolgd aan de Vrije Universiteit Brussel. Daarna studeerde ik nog een jaar overheidsmanagement aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Van 1972 tot 1976 werkte ik in Antwerpen als bediende bij de N.V. Europaclub, een dochteronderneming van de Nederlandse boekenclub ECI uit Utrecht (NL), onderdeel van het Duitse mediaconglomeraat A.G. Bertelsmann in Gütersloh (D).

In 1974 heb ik mijn legerdienst vervuld als verkenner bij het 5^e Linie Bataljon, een infanterie-eenheid die destijds in Soest (Belgische Strijdkrachten in Duitsland) gekazerneerd was. Legerdienst duurde toen twaalf maanden. Ik beklom daar mijn eerste stappen op de ladder van een hiërarchie en zwaaide als korporaal af.

Op 1 april 1976 startte ik mijn politiecarrière bij de politie van Antwerpen waar ik alle rangen van het basiskader doorliep. Na het afronden van de basisopleiding, deels op de Studiecentrum in de politietoren aan de Oudaan en deels in het Opleidingscentrum aan de Noorderlaan, was ik een jaar afgedeeled bij de Havenpolitie in de Bordeauxstraat. Daarna muteerde ik -zoals dat destijds werd genoemd- naar de Mobiele Brigade op de Oudaan waar ik bleef tot 1 maart 1992, het einde van mijn Antwerpse periode. In die periode deed ik voornamelijk dienst als interventieagent, motorrijder en dispatcher/calltaker in de telecommunicatiekamer en de hulpcentrale 906 (later 101).

Van 1 maart 1992 tot 1 september 1992 was ik hoofdinspecteur eerste klasse, officier van gerechtelijke politie, bij de Gemeentepolitie van Schoten waar ik hoofdzakelijk de rol van officier met wachtdienst vervulde.

Op 1 september 1992 werd ik tot adjunct-commissaris benoemd bij de Gemeentepolitie van Edegem. Naast mijn functie als wijkofficier en wachtofficier had ik er als voornaamste opdracht het introduceren van de nieuwe informaticatechnologieën en het uitbouwen van een lokaal computernetwerk. Op 1 juni 1999 kreeg ik ad interim de leiding over het korps van Edegem.

Op 1 januari 2002 ging de Gemeentepolitie op in de nieuwe geïntegreerde politie. De politie van Edegem maakte vanaf dan deel uit van de lokale politiezone HEKLA (Hove, Edegem, Kontich, Lint, Aartselaar). Ik was, naast mijn functie als adjunct-korpschef, directeur van de bijzondere diensten (lokale recherche, verkeersdienst, dienst slachtofferbejegening, dienst interne en externe communicatie, functioneel beheerder van de informatiehuishouding, dienst informatie- en communicatietechnologie en het algemeen secretariaat & balie). Toen de toenmalige korpschef kwam te overlijden werd ik aangesteld tot (waarnemend) hoofdcommissaris-korpschef.

Op 1 december 2015 zette ik, na een beroeps carrière van bijna vierenzeventig jaren, een punt achter mijn actieve loopbaan en geniet nu van een rustpensioen.

Eretekens:

- Officier in de Kroonorde
- Burgerlijk kruis eerste klasse
- Burgerlijke medaille eerste klasse

VOORGESCHIEDENIS

Om het heden te kunnen begrijpen moet je het verleden kennen. Ik kan dan ook moeilijk over mijn politiecarrière beginnen zonder eerst de voorgeschiedenis te vertellen.

Ik groeide op in Merksem in een klassiek jaren-50 gezin. Vader was beroepsmilitair bij een logistieke eenheid in Brasschaat en mijn moeder was huisvrouw aan de haard. Mijn oudste zus werd in 1954, een jaar voor mij, geboren en in 1963 kreeg ik er nog een jongere zus bij. Mijn ouders hebben het nooit heel breed gehad. Met het bescheiden inkomen van mijn vader en de kleine bijverdienste als poetshulp van mijn moeder konden we ons niet veel permitteren. Wij leefden in een werkmanswoning zonder luxe. De eerste luxe -als je een douche al als luxe moogt beschouwen- kwam er pas in de late jaren 60. Ik liep lagere school aan het Koninklijk Atheneum in Merksem en was een goede leerling, geen primus inter pares maar ik stond toch elk jaar mee in de top 5 van de klas. De keuze voor de middelbare school lag dan ook redelijk voor de hand, ik koos voor de klassieke humaniora: Latijn, twee jaar later werd dit Latijn-Grieks. In die tijd had ik de keuze uit drie richtingen: klassieke humaniora (Latijn en daarna richting Grieks, wetenschappen of wiskunde), moderne humaniora (economie of moderne talen) of een technische opleiding (hout en metaal voor de jongens en snit en naad voor de meisjes). Het moet de schooldirectie al wel opgevallen zijn dat wij het thuis niet breed hadden en dat er in mij talenten verborgen zaten want in het laatste jaar van de lagere school werd ik bedacht met een bijzondere prijs, de prijs van de Prefect. Het was een aanmoedigingsprijs in de vorm van een bon die kon ingewisseld worden bij het schoolboekenfonds om de leerboeken in de middelbare school te bekostigen. Ik ging dus vol voor de Latijnse studierichting maar had nog niet echt een beroepskeuze gemaakt. Toch had ik in mijn achterhoofd het idee om later voor een militaire carrière te kiezen, in navolging van mijn vader en mijn grootvader. De eerste drie jaren van de middelbare school verliepen vrij normaal en volgens verwachting. Ik bleef mee in de top 5 draaien maar moest er weleens een klein herexamen bijnemen, vooral vakken als fysica, biologie en scheikunde lagen mij minder. Tijdens de vakantiemaanden maakte ik mij nuttig door vakantiewerk te doen in een fabriek. Ik hielp er vrachtwagens laden of rekken in het magazijn aanvullen. Het waren voor mij de eerste stappen in het echte leven en de eerste kennismaking met het harde werkmansleven.

In het vierde jaar secundair is het beginnen mislopen. Ik ging door een zware puberteitscrisis en begon, meegetrokken door de golf van mei 68, zwaar te revolteren. Een onbeantwoorde kalverliefde deed de rest. Het kwam tot open conflicten met mijn ouders en op school bakte ik er niks meer van. Het was ook de periode dat je stilaan aan een definitieve keuze moest gaan denken qua studierichting. Het getuigschrift lager middelbaar onderwijs had ik al op zak. Mijn besluit stond vast: ik wilde naar de kadettenschool om carrière als beroepsofficier te maken. Dit was buiten de waard gerekend. Mijn ouders konden zich niet in die keuze vinden. Mijn vader had in 1968 het leger verlaten omdat hij zich niet kon vinden in de plannen die het leger met hem had en hij was naar een bedrijf in de privésector getrokken. Mijn ouders hadden duidelijk andere plannen met mij en vonden dat ik het eerder in een administratieve job moest gaan zoeken. Mijn oom werkte bij de Solofabriek in Merksem en had zich als bediende daar opgewerkt tot een kaderfunctie. Dit toonbeeld probeerde ze ook aan mij te verkopen maar ik zag een (in mijn ogen) stoffig bestaan helemaal niet zitten. De conflicten thuis gingen crescendo en ook op school maakte ik verkeerde keuzes op het vlak van kameraden en kwam ook daar in conflict met de directie. Ik zat in een crisisperiode maar besepte het zelf niet. Gelukkig had ik rondom mij nog mensen waarnaar ik wel luisterde en die me terug op het goede spoor konden zetten. In de eerste plaats mijn grootmoeder (langs vaderszijde) maar ook de priester-leraar godsdienst en de lerares Latijn, een dame op oudere leeftijd met een enorme dosis psychologisch inzicht. Ik ben er hen nog dankbaar voor dat zij mij op het juiste moment van een totale ontsporing konden redden. Schoollopen zag ik niettemin niet meer zitten en ik maakte mezelf wijs dat ik meer vrijheid zou vinden als ik ging werken. Ik deed al een tijdje weekendwerk bij een traiteur annex feestzaal in Merksem en kon daar mijn energie en mijn creativiteit wel kwijt. Zij ontdekten daar ook andere talenten in mij, o.a. plichtbewust organiseren en plannen. Ik was het vierde jaar aan het overdoen en met de Paasvakantie van 1972 lagen de kaarten al zo slecht dat ik geen schijn van kans meer maakte om dat schooljaar nog tot een goed einde te brengen. De leerplicht was toen nog beperkt tot 14 jaar en die kaap was ik al voorbij. Ik koos voor de universiteit van het leven en ging op zoek naar werk. In de vroege jaren 70 was er geen schaarste op de arbeidsmarkt en eigenlijk maakte het mij toen niet zoveel uit wat ik zou gaan doen of worden. Mijn eerste sollicitatie was al meteen bingo. Ik kon onmiddellijk aan de slag bij de firma Egemin, een aannemer die toen in het Waasland Shoppingcentrum in Sint-Niklaas de elektriciteitsinstallaties verzorgde. Ik mocht elke dag mee de boer op met de elektriciens om leidingen te gaan kappen. Het was meteen de eerste keer in mijn leven dat ik mezelf tegenkwam. Waar was ik aan begonnen! Ik was een motorische kluns, kon geen enkel stuk gereedschap hanteren en viel veel te licht uit tegen die ervaren bouwvakkers. Een week heeft deze levensles geduurd en toen ben ik, zwaar ontgoocheld en met de harde waarheid geconfronteerd, naar de personeelschef gestapt en hem gezegd dat ik ermee kapte.

Ik ben toen naar de baas van de traiteurszaak gestapt en hem gevraagd of hij het niet zag zitten om mij in dienst te nemen, wel eerlijk bekennend dat ik nog enkele andere sollicitaties lopende had. Bij één sollicitatie had ik een heel goed gevoel, dat was die van administratief medewerker bij de N.V. Europaclub. De traiteur had begrip voor mijn situatie en deed me een eerlijk voorstel. Als de lopende sollicitaties niks zouden opleveren zou hij mij in vast dienstverband aannemen mits de belofte

dat ik dan in het najaar mij zou laten inschrijven voor een opleiding aan de hotelschool. Een faire deal maar zover is het nooit gekomen. Een week later kreeg ik bericht dat ik een bediendecontract mocht gaan tekenen bij de N.V. Europaclub, een Belgische dochterfirma van de Nederlandse boekenclub ECI. Op 8 mei 1972 kreeg mijn beroepsloopbaan een definitieve doorstart.

Bij Europaclub deed ik algemeen administratief werk. Europaclub beheerde de ledenwerving van ECI. Haar verkopers schuimden het Vlaamse land af van deur tot deur om leden te werven voor boekenclub ECI. Het was voor mij een geschenk uit de hemel want ik kwam er terecht in een kleine groep medewerkers. Geen fabrieksmilieu maar mensen met meestal een hogere opleiding die mij een andere blik op het leven gaven en mij deden inzien dat ik op termijn terug moest gaan investeren in mijn leven en loopbaan en orde op zaken moest stellen. Bovendien leerde ik er de knepen van het vak op het vlak van administratie, stockbeheer en boekhouding. Ik werd er aangeworven in de plaats van een jonge kerel die zijn legerdienst ging vervullen maar die niet zinnens was om nog terug te keren naar de firma. Hij had dan ook vrijwillig ontslag genomen. Ook ik moest nog legerdienst vervullen en de directie was zich daar bewust van maar zag hier geen graten in. Het werken bij Europaclub ging mij goed af en ik vond er terug innerlijke rust. De verstandhouding met mijn ouders bleef evenwel problematisch. Bij Europaclub maakte ik ook nieuwe vrienden. Eén van hen was Leo Mees. Leo was een student informatica aan het Sint-Lodewijkcollege in Antwerpen. Informatica in de jaren 70 betekende leren programmeren op grote mainframesystemen, ponskaarten aanmaken enz. Van een pc, laat staan een gsm of een smartphone, was bijlange nog geen sprake. Leo kluste bij als student bij Europaclub. De vriendschap met Leo werd intenser en we trokken geregeld samen op. Aan die vriendschap kwam abrupt een einde toen Leo om het leven kwam tijdens een vakantiejob in Zweden, in augustus 1973. Hij was er aan het werk als houthakker, bomen kappen die plaats moesten ruimen voor de aanleg van een autosnelweg. Fel bezweet van de hete zomerzon en de noeste arbeid dook hij op het einde van de werkshift in het ijskoude zeewater. Hydrocutie was hem fataal geworden.

Kort na dit drama kreeg ik mijn oproepingsbrief voor het selectiecentrum van het leger. In oktober 1973 naar het Klein Kasteeltje in Brussel en op 1 februari 1974 startte mijn legerdienst. Het jaar legerdienst was een heel belangrijke periode in mijn leven. Vooral op het vlak van karaktervorming, het verleggen van uw eigen grenzen en de versterking van uw doorzettingsvermogen was de legerdienst zeer nuttig voor mij. Ik had duidelijk behoefte aan meer structuur en (zelf)discipline. Bovendien haalde ik er mijn eerste rijbewijs en werd mijn fysieke conditie erg verscherpt. Vooral het werken in teamverband en het nemen van verantwoordelijkheid als teamleider waren zeer nuttig voor mijn latere beroepskeuze. Even heb ik er nog over nagedacht om na mijn legerdienst er nog verder mee door te gaan maar ik had ondertussen veel interesse gekregen in de job van politieagent. Een verlengd verblijf in Duitsland zou deze plannen zwaar in de weg gestaan hebben en bovendien zag mij toenmalig lief en latere vrouw een toekomst in Duitsland niet zitten.

Toen ik eind 1974 afzwaaide ben ik eerst terug aan de slag gegaan bij Europaclub. Mijn functie was ondertussen ingenomen door een vrouw die in mijn plaats was aangeworven, maar de directie had andere plannen met mij: een functie in buitendienst. Ik kreeg een firmawagen, een Renault R4, en kreeg een liaisonfunctie tussen de administratieve diensten (die ondertussen van Antwerpen-centrum naar Deurne waren verplaatst) en de vertegenwoordigers op de baan. Die moest ik op toegewezen plaatsen en tijdstippen ergens in het Vlaamse land ontmoeten en voorzien van de nodige attributen. Tegelijk kreeg ik ook een taak als quality controller toegewezen. Ik moest nieuw aangeworven leden bezoeken en met hen samen een survey-rapport opstellen. Het was een leuke job die mij veel autonomie en vrijheid gaf en waarmee ik mijn ding kon doen. Ik leerde er ook omgaan met mensen en vooral ook met lastige of ontevreden klanten. Maar de economische crisis van de jaren 70 liet zich tegelijk ook stilaan voelen en het tijdperk van de deur-aan-deurverkoop leek voorbij. Veel toekomstmuziek zat er dus niet in en het was voor mij het signaal om toch een andere beroepskeuze te gaan maken. Mijn ambitie om een carrière bij de politie te starten begon stilaan meer vorm te krijgen. Er was echter nog een hinderpaal. Bij de Gemeentepolitie lag de minimumleeftijdsgrens voor aanwerving nog op 21 jaar. Die leeftijd zou ik pas bereiken in november 1976. Ik moest dus nog even geduld uitoefenen. Medio 1975 viel er een appeltje uit de kast. De Antwerpse politie kampte met felle tekorten. Er was een grote uitstroom door pensioneringen. Het korps had kort na de Tweede Wereldoorlog -en mede door de gevolgen van die oorlog- een stevige vernieuwings- en uitbreidingsgolf gekend. Die generatie naoorlogse politieagenten bereikten stilaan hun pensioneringsleeftijd. De uitstroom was groter dan in de instroom en het korps dreigde zwaar deficitair te worden. Bovendien was ook de leeftijd op de strafrechtelijke meerderjarigheid al verlaagd tot 18 jaar evenals de leeftijd om te mogen deelnemen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Om die redenen werden de aanwervingsvoorwaarden versoepeld. De minimale leeftijd voor deelname aan een aanwervingsexamen bij de Gemeentepolitie werd op 18 jaar gebracht en bovendien werd er afgeweken van het principe dat de legerdienst al moest volbracht zijn. Ik vermeld er volledigheidshalve nog aan toe dat het beroep van politieagent in Antwerpen toen nog beperkt was tot personen van het mannelijk geslacht. In sommige gemeenten had men die genderdiscriminatie al weggewerkt maar in Antwerpen zou het nog tot 1978 duren eer de eerste vrouwen zich kandidaat zouden kunnen stellen.

Er waren voor mij in ieder geval geen belemmeringen meer om mijn kandidatuur in te dienen.

DE EERSTE STAP

Medio 1975 verscheen de eerste oproep voor aanwerving van politieagenten bij de Gemeentepolitie van de Stad Antwerpen waarbij de minimale leeftijd op 18 jaar was gebracht. Ik aarzelde dan ook niet om mij in te schrijven. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor aanwerving waren in 1975 als volgt:

- *De Belgische nationaliteit bezitten en van het mannelijk geslacht zijn.* De Belgische nationaliteit moest verworven zijn door geboorte of door naturalisatie maar er was dus nog geen sprake van EU-burgers. Van genderdiversiteit was ook nog geen sprake want van het mannelijk geslacht zijn mocht je wel heel fanatiek opvatten, ook voor homo's of transgenders was er geen plaats in het korps. Van etnische diversiteit was al evenmin sprake, de enige politieagent met niet-Belgische roots was pas in 1975 in dienst getreden. Hij was van Rwandese oorsprong.
- *Beschikken over alle politieke en burgerrechten, van onbesproken gedrag zijn en een bewijs van goed gedrag en zeden kunnen voorleggen.* Naast de objectieve parameters kwam tijdens het aanwervingstraject de wijkagent nog aan huis om uw familiale en sociale omgeving te peilen en moest deze een moraliteitsverslag opstellen. Soms werd zelfs ook de vorige werkgever(s) bevrraagd. Een zeer subjectieve procedure en de huidige privacywetgeving was dan ook nog ver weg.
- *Voldaan hebben aan de militieverplichtingen of deze voldaan hebben voor de datum van vaste benoeming.* Je kwam pas voor vaste benoeming in aanmerking nadat je het ganse opleidingstraject met succes had afgewerkt en bovendien al tenminste 15 maanden actieve dienst telde, te rekenen vanaf het slagen in het examen van de basisopleiding. De meesten kandidaten voor aanwerving die nog geen legerdienst hadden volbracht stonden wel op punt om opgeroepen te worden en hadden dus hun legerdienst volbracht voor de vaste benoeming. Dat resulteerde dan wel in het gegeven dat zij vaak twee tot drie jaar moesten wachten vooraleer zij een vaste benoeming kregen. Wie burgerdienst had verricht kwam ook in aanmerking maar dienstweigerders konden zich toen geen kandidaat stellen.
- *Tenminste 1m68 groot zijn, de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben en de leeftijd van 30 jaar niet overschreden hebben (35 jaar voor sommige kandidaten met prioriteit).* Ook hier vinden we nog een oude discriminatieregeling met betrekking tot de maximumleeftijd. Een voorwaarde die nu opgeheven is. De uitzondering voor sommigen om toch nog tot hun 35^e te kandideren was zeer beperkt en in praktijk kwam het nog amper voor. Het ging dan o.a. over kandidaten die bijzondere oorlogsverdiensten hadden (als oud-strijder of als krijgsgevangene) of over kandidaten die nog in openbare dienst hadden gewerkt in de vroegere kolonies Belgisch Congo, Rwanda of Burundi. Het zou toch nog vele jaren duren eer de maximum leeftijdsgrens zonder onderscheid zou worden opgetrokken.
- *In het bezit zijn van een diploma van tenminste niveau A3 of van een getuigschrift van lager secundair onderwijs.* De leerplicht in België was nog beperkt tot de leeftijd van 14 jaar. Er waren dus nog heel wat burgers met een laag of zelfs geen diploma. Wie een middelbare opleiding genoot in een technische richting kreeg na vier jaar een diploma A3 en na zes jaar een diploma A2. In de humaniora lag dat anders. Daar kreeg je na drie jaar, wat ze het lager secundair onderwijs noemden, een getuigschrift en geen diploma. Na zes jaar, je had dan het hoger secundair afgewerkt, kreeg je een diploma A2. In het laatste jaar van de humaniora, ook de retorica genoemd, moest je een maturiteitsproef afleggen. Als je slaagde voor deze proef dan kreeg je toegang tot universitair onderwijs. Anders kon je alleen nog terecht in een hogeschool waar je een diploma A1 kon halen. In de jaren 70 werden wel grote stappen gezet tot de verdere democratisering van het onderwijs en later ook de mogelijkheid om vanuit elke studierichting toegang te krijgen tot hoger of universitair onderwijs. Vandaag is de grens tussen hogeschool en universiteit sterk aan het vervagen.
- *In het bezit zijn van een rijbewijs van tenminste categorie B of dit behaald hebben uiterlijk voor de datum van vaste benoeming en bovendien niet ontzegd zijn tot het recht tot sturen.* Het bezit van een rijbewijs was helemaal niet zo vanzelfsprekend in de jaren 70. De procedure tot het behalen ervan was wel veel eenvoudiger dan nu maar de kostprijs voor rijkschool lag voor vele modale gezinnen nog heel hoog. Veel kandidaten hadden wel het geluk gehad hun rijbewijs gratis verworven te hebben tijdens hun legerdienst. Ik behoor ook tot die categorie en ik heb later nog alle categorieën van rijbewijs gehaald (tot en met C en D) maar heb telkens het geluk gekend dat mijn werkgever de sponsor was.
- *Woonachtig zijn op het grondgebied van de Stad Antwerpen of in een gemeente binnen een straal van 20 kilometer, gemeten vanuit het stadhuis.* Een nogal bizarre omschrijving voor een woonplaatsverplichting. De absolute woonplaatsverplichting op het grondgebied van de stad zelf was enkele jaren ervoor afgeschaft en vervangen door een relatieve woonplaatsverplichting. Een straal van 20 kilometer gemeten vanuit het stadhuis op de Grote Markt. Wanneer echter een deel van die gemeente binnen die straal viel dan werd wonen in de ganse gemeente toegelaten. Aan die voorwaarde moest voldaan zijn op het ogenblik dat men in aanmerking kwam voor vaste benoeming.

- *Over een goede fysieke en psychische gezondheid te beschikken.* Die gezondheidstesten werden uitgevoerd bij de dienst voor arbeidsgeneeskunde, nadat je alle aanwervingsproeven had doorstaan. Sommige gemeenten namen in hun voorwaarden zelfs op dat je zicht voldoende moest zijn zonder correctieglazen, m.a.w. bril of lenzen waren verboden. In Antwerpen was dit niet zo en werd beperkte correctie met bril of lenzen wel toegestaan. Dat was ook één van de redenen waarom ik nooit in mijn woonplaats Deurne kandideerde. Die waren strenger in hun voorwaarden. Ik was al van in mijn kinderjaren gedoemd tot het dragen van een bril al was ik toen nog te ijdel om die constant op mijn neus te hebben.
- *Slagen in een vergelijkend examen bestaande uit een schriftelijke proef, conditieproeven en (wat ze toen lyrisch omschreven als) een gesprek van de hak op de tak met een jury waaruit de maturiteit en de motivatie van de kandidaat moest blijken.* Het verloop van die proeven komt later aan bod.

De calvarietocht voor het bijeenprokkelken van de nodige documenten en attesten kon nu beginnen. Je moet je immers inbeelden dat in 1975 informatietechnologie in de openbare dienst onbestaande was. Alles werd nog bijgehouden in geschreven registers, al dan niet met de hand geschreven of in het beste geval met een oubollige typemachine. Zelfs een fotokopiemachine was een rariteit bij de gemeenteadministratie van toen. Als je dus een attest of uittreksel nodig had dan moest je daar enkele dagen op wachten want de informatie moest uit de bestaande registers overgeschreven of overgetypt worden en dan voorzien worden van de nodige handtekeningen, stempels en zegels.

Bovendien moest je je overal persoonlijk gaan aanbieden en moesten alle documenten worden uitgereikt door de gemeente van oorsprong. In vele gevallen was dit de gemeente van uw woonplaats maar een uittreksel uit de geboorteakte bijvoorbeeld moest je aanvragen in de gemeente waar je geboren was, in mijn geval was dit Ekeren. Ik woonde toen net in Deurne dus het viel qua verplaatsing nog wel mee. Het gedigitaliseerde rijksregister bestond nog niet en dus had het de gemeentelijke administratie van uw woonplaats geen inzage in registers van een andere gemeente. Een kleine opsomming van de documenten die ik moest verzamelen en indienen, samen met het inschrijvingsformulier voor de vacature:

- Een uittreksel uit de geboorteakte (op te vragen in mijn geboorteplaats Ekeren)
- Een attest van nationaliteit
- Een attest van gezinssamenstelling
- Een militieattest
- Een bewijs van goed gedrag en zeden (toen nog afgeleverd door de plaatselijke politie)
- Gewettigde kopieën van diploma's of getuigschriften

Je mocht destijds op een wachttijd rekenen van gemiddeld één à twee weken vooraleer je de gevraagde documenten ter beschikking had. Kandideren voor een vacature waar ook was destijds een dure aangelegenheid. Je moest niet alleen een resem van documenten aanleveren, ze waren ook nog behoorlijk duur door de kosten die werden aangerekend voor administratie, kopieerwerk en zegelrecht. Aan deze praktijk werd in de late jaren 70 een einde gesteld. De werkloosheidsgraad was toen zo hoog dat veelvuldig solliciteren een aanslag op uw inkomen betekende. De overheid is toen fel beginnen snoeien in de tarieven en is haar attesten gaan rationaliseren. Vandaag kunnen de meeste documenten via e-loket gratis en vanuit de luie zetel bekomen worden. In 1975 was dit nog wel even anders. Het kostte mij de ronde som van 475 Belgische franken (= 11,77 euro) aan attesten en dit voor slechts één sollicitatie.

Toen ik alle documenten verzameld had stapte ik met veel overtuiging naar de personeelsdienst van de Stad Antwerpen, destijds nog gehuisvest in de Hofstraat. Ik overhandigde met enige trots mijn inschrijvingsdossier en alle bijhorende attesten. Bleek dat ik daar ook nog eens inschrijvingsgeld moest betalen om aan de examens te mogen deelnemen. Het loket waar ik de nodige valuta mocht neertellen bevond zich in het hetzelfde gebouw en de ontvanger van dienst was een oude bekende, Gust Torfs, medeoprichter van de legendarische Antwerpse volksgroep De Strangers. Er werkte toen trouwens nog een andere Stranger in stadsdienst, Pol Bollansée. Hij was monitor op een beschermde werkplaats van de Stad Antwerpen. Opvallend en tot nadenken stemmend: beide Strangers in stadsdienst zijn vroegtijdig overleden.

Het startschot voor mijn kandidaatstelling was gegeven. Het was nu wachten op de uitnodigingsbrief om aan de aanwervingsproeven deel te nemen.

MENS SANA IN CORPORE SANO

Ik had mij heel ernstig en zo goed als mogelijk voorbereid op de aanwervingsproeven. De schriftelijke proef bestond uit vier delen. Een proef Nederlands waarbij je in een tekst schrijf- en spellingfouten moest opsporen en verbeteren en daarna een voorgelezen tekst moest samenvatten en becommentariëren. Verder waren er wiskundeproeven, rekenkundige vraagstukken en enkele vragen over meetkunde. Gelukkig voor mij was er geen algebra bij want dat was niet echt mijn ding. Dan nog een proef over de geschiedenis van België waarbij vooral het deel vanaf de onafhankelijkheid van ons land aan bod kwam. Tot slot ook nog een proef aardrijkskunde van België en Europa. Over dit laatste onderdeel werd vaak smalend gezegd dat als je op de vraag *“Wat zijn de twee belangrijkste stromen van België?”* kon antwoorden met wisselstroom en gelijkstroom je al geslaagd was.

Het schriftelijk examen was van niveau lager secundair onderwijs. Ik had de schoolbanken ondertussen al drie jaar verlaten maar kon op logistieke steun rekenen van een collega bij ECI, waar ik toen werkte. Haar echtgenoot was leraar en hij kon mij dus wat studiemateriaal ter voorbereiding bezorgen. Het aantal inschrijvingen voor dit schriftelijk examen overtrof mijn verwachting. Het examen vond plaats in de oude stadsfeestzaal op de Meir, vandaag een groot winkelcentrum. Ik schat het aantal deelnemers toen op een 3 à 400 man maar blijkbaar waren er meer dan duizend inschrijvingen en moesten er meerdere examensessies georganiseerd worden. Het examenritueel was een nieuwe ervaring voor mij. Buiten een balpen, een potlood, een meetlat en uw eigen identiteitskaart mocht er niks op het bureaublad liggen. Je kreeg voor elke proef een blad ministerpapier met op de voorzijde een kleine omslag gekleefd. Je moest uw identiteitsgegevens op de binnenzijde van die omslag schrijven. Dan controleerden examinatoren, vergezeld van een afgevaardigde van een syndicale organisatie, of de gegevens in de omslag overeenkwamen met uw identiteitskaart. De omslag moest je dan in hun bijzijn dichtkleven en vervolgens werd die verzegeld met hun paraaf. Deze procedure moest de objectiviteit en anonimiteit van het examen waarborgen. Nadat de examinatoren de proeven hadden verbeterd en gequoteerd werd de omslag in bijzijn van onafhankelijke getuigen geopend en werd een proces-verbaal opgesteld met de uitslag van het examen. Om te slagen moest je een score van minstens 50% op elke vak behalen en een minimum van 60% in totaal. De geslaagde kandidaten mochten daarna deelnemen aan het volgende examen, de conditieproeven.

Over de conditieproeven maakte ik mij niet al te veel zorgen. Mijn fysieke conditie was, na een jaar intensieve militaire training, behoorlijk sterk en ik had deze goed weten te behouden in het vooruitzicht van mijn vacature bij de politie. Om je degelijk voor te bereiden kon je elke zaterdagmorgen terecht in het Nachtegalenpark waar sportmonitoren van politie en brandweer voorbereidende trainingssessies gaven. De conditieproeven werden opgesplitst in twee delen. Eerst waren er enkele atletiekproeven op de sportterreinen van het Nachtegalenpark. Die onderdelen waren: 1.000 meter hardlopen, hoogspringen, verspringen en kogelstoten. Er waren minimumnormen om als geslaagd beschouwd te worden en hoe beter uw prestatie, des te hoger de puntenscore die je behaalde. De laatste proef was fietsen. Neen, het was geen snelheids- of uithoudingswedstrijd. Het volstond aan te tonen dat je kon fietsen door op een gewone stadsfiets een rondje rond het voetbalveld af te leggen. Ik moet toegeven dat deze proef mij wat eigenaardig overkwam maar blijkbaar was het eerder om te voorkomen dat je later niet zou kunnen weigeren een fietspatrouille te doen onder het excuus dat je niet kon fietsen.

Het tweede deel van de conditieproeven vond plaats in het oudste zwembad van Antwerpen, in de Veldstraat. Daar moest je aantonen dat je kon zwemmen door 50 meter (twee lengtes) af te leggen in een zelfgekozen zwemstijl. De tijd was ook hier bepalend voor de score. De Stad Antwerpen had in die tijd een bijzondere reputatie op het vlak van zwempromen. Een zwemprom voor politieagenten of brandweerman komt niet eigenaardig over maar dat een kandidaat-poetsvrouw of een kandidaat-schrijnwerker ook voor zo'n proef moest slagen was eerder hilarisch. De motivatie van het bestuur voor het opleggen van een zwemprom aan gelijk welk personeelslid was het feit dat Antwerpen aan een rivier en aan kades lag. Gelukkig postuleerde ik niet in Zaventem, denk ik dan zo, want dan zou ik wellicht hebben moeten bewijzen dat ik kon vliegen. In het zwembad werd ook een andere belangrijke test uitgevoerd, nl. je werd keurig gemeten om te kunnen vaststellen dat je aan de minimale grootte van 1m68 voldeed. In zwemoutfit moest je dan onder de meetlat plaats nemen en geloof me of niet maar er werden tijdens mijn examen niet minder dan drie kandidaten wandelen gestuurd wegens te klein. Een zeer gênant schouwspel vond ik dat. Drie jongens die nochtans al geslaagd waren voor het schriftelijk examen en niet bepaald dwergachtig voorkwamen mochten zich stante pede terug aankleden en huiswaarts keren. Enige vorm van deliberatie, door bij voorbeeld alle andere conditieproeven met succes af te leggen, was hen niet eens gegund.

Na de zwemprom werden wij met autobussen naar de turnzaal van de politietoren op de Oudaan gebracht. Daar vond het laatste deel van de conditieproeven plaats. Enkele typische gymnastiekproeven stonden er op het programma. De sprong over de bok, vooruit en achteruit stappen over een evenwichtsbalk op bijna twee meter hoogte, optrekken aan het rek, sit-ups en het hoog houden met één hand en horizontaal gestrekte arm van een gewicht van drie kilogram. Dit allemaal uiteraard weer zo veel of zo lang mogelijk. Ook hier weer het principe van een minimale norm om te slagen en hoe langer of hoe meer, hoe hoger je puntenscore.

Aansluitend op de laatste conditieproeven in de turnzaal diende ook de mondelinge proef afgelegd, het al genoemde gesprek van de hak op de tak. De man bij wie ik deze proef moest afleggen was mij totaal onbekend maar het bleek om de inspecteur-generaal van het stadspersoneel te gaan, zo vernam ik pas veel later. Deze man had blijkbaar bij het stadspersoneel de reputatie van een strenge ijzervreter te zijn. Zelf heb ik, buiten deze proef, weinig met de man te maken gehad. Hij ging enige tijd later immers met pensioen. Voor mij was het een eerder gemoedelijk gesprek waarbij vooral gepolst werd naar mijn motivatie, ambitie en carrièreplanning. Alhoewel ik aan dit gesprek geen enkel negatief gevoel overhield vernam ik later wel dat er toch nog heel wat kandidaten struikelden over deze proef en daardoor afvielen.

Ik kreeg enkele weken later het bevrijdende bericht dat ik ook voor de conditieproef geslaagd was en kreeg een uitnodiging om mij aan te bieden bij de Medische Dienst van de Stad Antwerpen, destijds aan het Hopland gevestigd. Daar werd je gezondheidstoestand getest en werd je onderworpen aan een batterij psychotechnische proeven. Daar liep het nog bijna mis. Niks verkeerd met mijn gezondheid en ook psychisch was alles -enfin veel toch- in orde maar ik werd bijna geëlimineerd door de ogentest. Ik was al van kindsbeen aan een bril toe wegens een lichte vorm van myopie maar ik was blijkbaar onderuitgegaan in de Ishihara-test, de beruchte bolletjestest die kleurenblindheid moet nagaan. Er was mij in het verleden al eens gewezen op een lichte vorm van daltonisme, een rood-groenafwijking die bij 1 op de 12 mannen voorkomt. Het was echter de eerste keer dat het X-chromosoom mij parten zou spelen bij een selectieproef. Ik werd aan een bijkomende test onderworpen. Ik kreeg een mand vol staaltjes van gekleurde wol voorgeschoteld en moest op vraag van het artsenteam er de door hen gevraagde kleurentint uithalen. Het ging dan vooral over diverse rode en groene kleurentinten. Deze bijkomende test leverde uiteindelijk geen enkel probleem op voor mij en de lichte fout van de natuur werd mij dan ook niet langer aangerekend. Ik ben in goed gezelschap want Mark Zuckerberg, de oprichter van Facebook, is eveneens rood-groenkleurenblind, reden waarom hij voor blauw koos als hoofdkleur voor zijn Facebook. Like!

Enkele weken later ontving ik het bevrijdende bericht in mijn brievenbus dat ik geslaagd was voor alle examenproeven alsook voor de medische testen en dat ik op de lijst van de werfreserve werd opgenomen. De juiste datum van indiensttreding zou later nog worden medegedeeld. De Stad zou de Stad niet zijn als zij geen eigengereide manier van aanwerving zou hanteren. De vergelijkende examens dienden dan wel om kandidaten al dan niet toe te laten tot een bepaalde functie maar de slogan *Eigen volk eerst* bestond in Antwerpen al lang voor het Vlaams Blok er haar opmars kende. Het was namelijk zo dat wie al in dienst van de Stad Antwerpen werkte prioriteit kreeg op alle externe kandidaten voor een openstaande vacature, ongeacht de uitslag van de zogezegd vergelijkende examens. Pas als de voorraad interne kandidaten uitgeput was kwamen externe kandidaten in aanmerking voor aanwerving. Dat was dan ook de reden dat sommigen eerst meedongen voor een andere, soms zelfs veel lagere functie, en zodra zij daar aangeworven waren hun kans waagden voor de functie die zij uiteindelijk op het oog hadden. Menig politieagent of brandweerman begon destijds dan ook zijn carrière als huisvuilophaler of straatveger. Het kwam het imago van het korps zeker niet ten goede en dergelijke praktijk zou vandaag zonder enige twijfel onderwerp zijn van een geding. De politieke zeden zijn er met de jaren dan toch wel een ietsje op vooruit gegaan. Uiteindelijk speelde deze aberratie mij weinig parten want de vraag was groter dan het aanbod. Ik kreeg op 27 februari 1976 een verlossende brief, ondertekend door wijlen burgemeester Lode Craeybeckx hemzelf, met de mededeling dat ik aangeworven werd als politieagent-op-proef en met het verzoek mij op 1 april 1976 aan te bieden voor mijn eerste werkdag. De rest bleek nog formaliteit want mijn toenmalige werkgever Europaclub legde mij geen strobreed in de weg en verzaakte aan de gebruikelijke opzegtermijn. De weg naar een nieuwe loopbaan lag nu wagenwijd open.

Zwembad Veldstraat © Stadsarchief Antwerpen

Stad Antwerpen
Centraal bestuur
9e Directie

Ref. D9/3a
5-6 bijlagen

Antwerpen,

Aan de heer W. De Belder
F. Craeybeckxlaan 71/8j bus 4
2100 DEURNE

Mijnheer,

Wij hebben het geroepen u mede te delen dat u op donderdag
1 april 1976 in dienst van het stadsbestuur kunt treden
als politieagent op proef.

U wordt derhalve verzocht u op voormelde datum, te 8 uur 30,
aan te melden: - in het Volkskundemuseum, Gildekamersstraat 2-6,
- op de 9e Directie, Hofstraat 17 (2e verdieping),
waar een introductie van alle nieuwe personeelsleden zal plaats
Tevens zullen nog enkele belangrijke administratieve formaliteiten
worden vervuld.

Op de dag van uw indiensttreding bij het stadsbestuur moet u
de volgende stukken meebrengen:

- 1° het ingevuld en ondertekend formulier "Ontbrekende inlichtingen",
indien u het nog niet hebt verzonden;
- 2° het bijgevoegd ingevuld en ondertekend formulier "Inlichtingen -
jaarlijkse vakantie";
- 3° de bijgevoegde exemplaren van de berichten "Weddeverstelling"
(voor prestaties, geleverd bij particuliere werkgevers), "Medische
controle" en "Arbeids- en dienstongevallen", door u voor kennis-
neming ondertekend;
- 4° indien u gehuwd zijt, uw trouwboekje;
- 5° indien u kinderen hebt, het bijgevoegd ingevuld formulier "Aan-
vraag om kinderbijslag";
- 6° indien u in de loop van de jaren 1975 en/of 1976 prestaties hebt
geleverd als bediende, de attesten betreffende de vacatiebezoldi-
ging over de dienstjaren 1975/1976, welke door uw vorige werkge-
ver(s) werden afgeleverd ingevolge en conform met de wetgeving
betreffende de jaarlijkse vakantie van de loonarbeiders.

U dient zich bovendien van werkkledij en van de nodige mond-
voorraad te voorzien.

Hierbij zenden wij u tevens een lijst met "Enkele zeer voorname
punten", welke u aandachtig moet lezen. In het onthaalcentrum zal een
kort vraaggesprek plaats hebben, tijdens hetwelk u ondermeer de
gelegenheid zal worden gegeven vragen te stellen over de op die lijst
bedoelde punten en de nogervermelde formulieren en berichten.

.../...

- 2 -

Indien u uw taak bij het stadsbestuur niet uiterlijk op
12 april 1976 kunt aanvatten, zult u de redenen daar-
van onverwijd en schriftelijk ter kennis moeten brengen van het
College van burgemeester en schepenen, ten stadhuijze, 2000 Antwerpen,
en zult u pas ten vroegste op 4 oktober 1976 in dienst
van het stadsbestuur kunnen treden.

Hoogachtend,
Namens het College van Burgemeester en Schepenen:
Bij verordening: De Burgemeester,
De Stadssecretaris,

(A. Stubbe)
(L. Craeybeckx)
27 FEB 1976

Afschrift gezonden aan P, als kennisgeving.

TERUG NAAR DE SCHOOLBANKEN (1)

Het leek wel een aprilgrap maar het was bittere ernst. Op 1 april 1976 mocht ik mijn eerste werkdag beginnen van een loopbaan die bijna veertig jaar zal duren. Het was voor de nieuwelingen verzamelen geblazen in het Museum voor Volkskunde dat toen in de Gildekamerstraat achter het stadhuis lag. Neen, er stond geen museumbezoek op de agenda maar dit gebouw deed jaren voordien nog dienst als hoofdcommissariaat (voor de ingebruikname van de politietoren van de Oudaan in 1968) en beschikte over een grote vergaderzaal. Daar vond de intake plaats. We waren immers als stadspersoneel aangeworven en werden dan ook samen met nieuwelingen voor andere stadsfuncties onthaald. We werden verwelkomd door de stadssecretaris De Ruyter, de inspecteur-generaal Gaak en de personeelsdirecteur wiens naam mij is ontgaan. Er volgden dan een aantal administratieve verplichtingen en we kregen er ook documentatie met startersinformatie. Informatie die alle personeelsleden, die voor de stad werkten, aanbelangde. Het meest hilarische moment was de vertoning van een film over arbeidsongevallenpreventie. Het mocht dan wel goed bedoeld zijn, deze film was volledig uit de tijd qua inhoud en stijl. Je kreeg de indruk een amateuristische slapstick à la Laurel & Hardy geprojecteerd te krijgen. Na elke scene waarin men vooral toonde hoe het niet moest omdat de foute praktijk tot een ongeval kon leiden verscheen er op het doek in grote letters "*Een dom werkongeval !!!*". Bij het eerste voorval lokte dit al een monnellach uit, bij het tweede kon de zaal haar lach al niet meer bedwingen en bij het derde begonnen sommigen al luidop mee te scanderen "*Een dom werkongeval !!!*" Dit was cinema van de jaren 20. Enfin, de dag had zo toch een leuk begin gehad. Ik zorgde zelf ook nog ongewild voor een grappige afsluiter. 's Anderendaags, vrijdag 2 april, trouwde mijn zuster. Op het einde van de informatiesessie volgde de te verwachten vraag "*Heeft er iemand nog vragen?*" Ik had blijkbaar een ongelukkig moment uitgekozen voor mijn prangende vraag "*Zou ik morgen een dag verlof kunnen krijgen?*" Hilariteit alom en ik werd vriendelijk doorverwezen naar het secretariaat van de politieschool. Het was voor mij een lesje juiste timing maar het is uiteindelijk allemaal in orde gekomen.

Na het eerste onthaal aan het stadhuis volgde een tweede onthaal in het Studiecentrum, zoals het opleidingscentrum voor agenten en officieren toen werd genoemd, op de politietoren aan de Oudaan. Het was de toenmalige hoofdcommissaris Severin Kristoffersen die ons verwelkomde en het was adjunct-commissaris (later hoofdcommissaris) François Van de Weyer die ons een eerste brainwash bezorgde en ons waarschuwde voor het tempo en de zwaartegraad van de opleiding. Het Studiecentrum van de politie bevond zich op de 12^e verdieping. Onze lichter, zoals dit dan genoemd werd, bestond uit 65 nieuwe politieagenten. Die werden, overeenkomstig de naamlijst in alfabetische volgorde, verdeeld in twee klassen. Naast de klassen voor de stad Antwerpen verzorgde het Studiecentrum ook de basisopleiding voor de andere gemeentepolitiekorpsen uit de provincie die dan de derde of soms zelfs de vierde klas vormden. Ook in de klas zelf werd je geplaatst volgens alfabetische volgorde. Mijn familienaam begint met 'De' en dus mocht ik plaats nemen op de tweede rij, middelste bank. Ik zat er in goed gezelschap. Op de rij voor mij zaten immers twee toekomstige officieren die enige bekendheid verwierven. Marc Carlier, later officier geworden bij de Havenpolitie en zoon van Libera Carlier de schrijver van de legendarische tv-reeks in de jaren 90 *Langs de Kade* en Eddy Baelemans, die het na de politiehervorming van 2001 nog tot korpschef van de lokale politiezone Antwerpen zou brengen. Tot mijn grote verrassing kwam ik er ook nog Marc een oude klasgenoot van de lagere school in Merksem tegen. Met mijn buurman op de schoolbank Karel had ik snel een goede verstandhouding. Toch eigenaardig, ondanks onze goede verstandhouding zijn we elkaar later in onze carrière -met uitzondering van mijn kort intermezzo bij de Havenpolitie- niet meer tegengekomen. Het typeert hoe snel je in een korps van tweeduizend man gedurende jaren een totaal ander parcours kan lopen.

De basisopleiding die universeel was voor alle politieagenten van de provincie Antwerpen duurde drie maanden. Op het einde van de opleiding volgde een eindexamen. Om te slagen voor dit eindexamen moest je minstens 50% behalen op elk vak en minstens 60% in totaal. Wie zakte voor één of meerder vakken mocht nog één herkansing wagen, een week na het eerste examen. Wie geen 60% in totaal behaalde of wie na een herkansing op één of meerder vakken niet slaagde moest het ganse examen overdoen. Dit volledige herexamen volgde vaak pas maanden later bij de volgende opleidingscyclus. In afwachting ging men gewoon verder. Wie dan nog niet slaagde kwam niet meer in aanmerking voor vaste benoeming en werd dan ook ontslagen. Ik heb er weet van dat twee politieagenten ooit ontslagen werden omdat zij uiteindelijk niet slaagden in het eindexamen na twee examenrondes. Beiden waren ondertussen al wel enkele maanden aan het meedraaien in actieve dienst.

De basisopleiding was vooral een theoretische opleiding die sterk op rechtsvakken gericht was. De grondwet, het wetboek van strafrecht, het wetboek van strafvordering, bijzondere strafwetten, het gemeentelijk politiereglement, de wapenwet, de vreemdelingenwet en de verkeerswetgeving vormden de ruggengraat van de opleiding. Over de cursus verkeerswetgeving wil ik er nog bij vermelden dat wij de eerste lichter nieuwe agenten waren die het net gepubliceerde koninklijk besluit van 1 december 1975 gedoceerd kregen. Deze nieuwe wegcode trad in werking op 1 mei 1976. Daarnaast was de cursus over technische en wetenschappelijke politie een belangrijk onderdeel en werd er ook een cursus Nederlands (verslaggeving) en Frans gegeven. Er was dus duidelijk nog een spoor van een ancien regime in de stad aanwezig want de cursus Frans

werd gegeven omdat Antwerpen een toeristisch centrum heette te zijn waardoor de kennis van de tweede landstaal als belangrijk werd beschouwd. Dat door de haven- en industrieactiviteiten vooral Engels de eerste vreemde taal was geworden, was de beleidsmakers blijkbaar ontgaan. De enige praktijkvakken waren schietonderricht (dat werd gegeven op de schietstand van het Luchtbalcomplex), zelfverdediging (in de turnzaal op de Oudaan), zwemmen (in het al vernoemde zwembad aan de Veldstraat) en marsoefeningen. De vlag marsoefeningen dekte in feite de lading niet want het ging hier over het aanleren van driloefeningen in formatie (peloton, sectie ...) naar militair stramien. Deze cursus was het geesteskind van François Van de Weyer. Hij had zich tot doel gesteld om de Stedelijke politie meer onafhankelijk te kunnen laten fungeren van de toenmalige Rijkswacht die vaak nog in versterking of zelfs in de plaats moest komen bij ordehandhaving. Met zijn marsoefeningen zette hij de eerste stap naar de latere pelotons TPI (tactische politie interventie) en naar de BBT's (bijzondere bijstandsteams). De marsoefeningen werden meestal gehouden in de turnzaal en bij mooi weer op het dak van de Oudaan. 1976 kende een uitzonderlijk mooie zomer, de beste van de 20^e eeuw en we hebben dan ook meermaals kunnen genieten van het prachtige uitzicht dat je vanop het dak over de mooiste stad van de wereld hebt.

Een lichtung van 65 man dat betekent ook 65 verschillende karakters, 65 verschillende persoonlijkheden. Er waren mannen bij die uit een volks milieu kwamen en er waren erbij die uit de betere klasse kwamen en met veel ambities aan de opleiding begonnen. Over het verschil in loopbaantraject tussen de diverse politiediensten in België in de jaren 70 zal ik het later nog hebben maar bij de politie in Antwerpen begon iedereen onderaan de ladder als gewoon politieagent. Wie ambities had om hoger op te klimmen startte mee aan de basis en kon later in aanmerking komen voor een opleiding tot officier. Ondertussen ging hij figuurlijk in hetzelfde bad. Dit gegeven maakte het ook niet gemakkelijk voor de lesgevers die voor een klas stonden met uiteenlopende talenten en opleidingsniveaus. Ze kenden onder de aspiranten zowel universitair opgeleiden als kwajongens uit de vakschool en dat zorgde weleens voor vuurwerk. De lessen werden gegeven tussen 8u en 12u en tussen 14u en 18u. Twee tot driemaal per week was tussen 12u en 13u voorbehouden voor het zwemmen. Dit was voor mij het meest gehate onderdeel. Ik ben van nature al geen waterrat, mijn sterrenbeeld is trouwens scorpioen, en voor mij is zwemmen een noodzakelijk kwaad om te overleven in het water. Dat die lessen op het middaguur gegeven werden maakte het nog erger. Met een knorrende maag moest je dan het stinkende chloorbad in. Niet voor een lengte recreatief vermaak maar zwemmen tegen de tijd en ook nog reddingsoefeningen aanleren. Een zware pop op de bodem van het bad naar boven brengen heeft mij dan ook menige borrels van dit vieze chloorwater doen slikken. Mijn appetijt was dan ook weg en mijn middageten daarna kreeg ik nog amper binnen. Het heeft mij zoveel afkeer van zwembaden opgeleverd dat ik later nog amper in de omgeving ervan geweest ben, zelfs op vakantie.

De grote middagpauze was voor velen het moment om de politietoren even te verlaten. Om snel een boodschap te doen maar meestal om de lokale horeca te sponsoren. Vooral café Trocadero in de Kammenstraat heeft gouden zakengedaan in die tijd. Dat sommigen het dan in de namiddag wat moeilijker kregen in het klaslokaal laat zich al raden. Tot grote ergernis van de lesgevers. Meer dan eens werd een aspirant de deur gewezen omdat hij een uiltje knapte tijdens de les. Voor de lesgever Nederlands, die de bijnaam Catweazle kreeg vanwege de fysieke gelijkenissen met het tv-figuur, was de maat vol toen iemand een snurkgeluid uitblies. Hij interpreteerde dit als een imitatie van varkensgeknor, nam dit als een persoonlijke belediging op en staakte de les. Pas nadat de betrokkene zich persoonlijk tegenover de lesgever was gaan verontschuldigen op het secretariaat van het Opleidingscentrum waren de plooiën gladgestreken en kon de les terug doorgaan. Een ander hilarisch voorval was het verpottenincident. Een aspirant had van de middagpauze gebruik gemaakt om even naar een doe-het-zelf-zaak te stappen en er twee grote potten verf te gaan kopen. Het duurde aan de kassa wat langer dan verwacht en hij kwam schromelijk te laat de klas binnen. De les was al begonnen maar hij stapte onverstoord, een zware verfpot in ieder hand, de klas binnen. Niet onopgemerkt en de lesgever kon deze verstoring maar weinig smaken. Hij onderbrak de les en sloeg de ostentatieve intrede van de verfpottendrager gade. Toen deze de lesgever toesprak met de woorden "*doe maar verder, let maar niet op mij*" was de maat vol voor de lesgever en werd de schilder-in-spe prompt de deur gewezen.

Ook bij het docentenkorps waren enkele bijzondere individuen. De meeste rechtsvakken werden gedoceerd door magistraten en de politionele vakken door officieren van het korps. De vaktechnische en wetenschappelijke politie werd gedoceerd door de hoofdcommissaris van de Gerechtelijke politie. Enkel de vakken Nederlands en Frans werden gedoceerd door leraren uit het Stedelijk Onderwijs. De magistraten hadden het meest empathisch vermogen om voldoende te beseffen dat hun leerstof op zeer korte tijd moest worden verwerkt. Bij de politieofficieren heerste veelal de mentaliteit om de druk hoog op te voeren en een soort survival-of-the-fittest-parcours te houden. Hun stijl varieerde van flamboyante begeestering voor hun vakgebied tot saai ex-cathedra mummelen. De officier die op mij de meeste indruk heeft gelaten, trouwens ook na de opleiding, was de latere hoofdcommissaris Simon Roels. Hij had de bijnaam 'de blikken pan'. Roels was tijdens de Tweede Wereldoorlog slachtoffer geworden van een explosie van een handgranaat, was daarbij een stuk van zijn schedel kwijtgeraakt en had dus een schedelprothese. Roels was toen de chef van de Vreemdelingenpolitie en doceerde het vak over vreemdelingenwetgeving. Hij kon dit eerder saaiere theoretische vak echter met veel begeestering en zin voor praktijk brengen. Zijn les startte steevast met het ostentatief plaatsen van drie stukjes groene muntrop op zijn tafel. Wanneer hij het laatste stukje in zijn mond stak wist hij dat zijn tijd erop zat en hij de les moest afsluiten. Zonder maar een blik op zijn uurwerk te werpen kon je bijna je klok gelijkzetten met zijn snoepcyclus. Een andere lesgever die een zeer sterke indruk op

mij gelaten heeft was bijzonder agent Vic Ketelslegers, de docent verkeerswetgeving. Niet alleen omdat hij een briljant docent en een expert op het vlak van verkeerskunde was, maar ook een zeer fijn mens en een excellent politieman. Hij had een warme en zachte stem en sprak feilloos ABN. Als hij les gaf plakte je gewoon aan zijn lippen.

Na drie maanden opleiding volgde het eindexamen. Dit was voor mij het meest waanzinnige examen dat ik ooit heb moeten afleggen. Op amper een week tijd moest je zowel de schriftelijke als de mondelinge proeven afgelegd hebben. Voor de mondelinge proeven was het klaslokaal verdeeld in een aantal eilandjes. Aan elk eiland zat een lesgever die je dan een kwartiertje op de rooster legde. Eens een examen afgelegd moest je in de rij gaan staan om een ander af te leggen. Op het einde van de dag had je dan een tiental examens afgelegd. Toen ik mijn mondeling examen vreemdelingenwet bij Simon Roels had afgelegd eindigde hij met de vraag "*Hoeveel punten denk je dat je verdient?*" Ik antwoordde dat ik een 7/10 verwachtte. Ik was van mening dat ik het er niet slecht vanaf gebracht had. Hij antwoordde "*Die heb je zeker, maar omdat ik voel dat je veel interesse toonde voor mijn cursus krijg je zelfs meer.*" Ik mocht meer dan tevreden met 8,5/10 naar huis. Ik slaagde voor het eindexamen zonder hindernissen en met een eindscore van bijna 80% mocht ik best tevreden zijn.

Het eerste luik van het opleidingsparcours zat erop. De aspiranten van de provincie mochten nu naar hun gemeente vertrekken maar voor de aspiranten van de Stad Antwerpen volgde nog een tweede luik. In 1976 bestond er nog geen eenvormige regeling over de aanwervingnormen en de opleiding van politieagenten. Iedere gemeente vulde dit op zijn eigen manier in. Voor officieren bestond er al wel een wettelijke regeling over aanwervings- of bevorderingsprocedures en inzake de opleiding. Een eerste wettelijke regeling voor basis- en middenkader kwam er pas in 1986. Er was al wel een provinciale regeling voor de basisopleiding van drie maanden. Ik kan mij dan ook niet uitlaten over de navolgende praktische opleiding die politieagenten uit andere gemeenten in hun eigen korps kregen omdat ik hier geen zicht op had en kan dus alleen maar spreken over het tweede luik dat de Stad Antwerpen voor haar aspiranten organiseerde.

Het tweede luik van de basisopleiding vond plaats in het Luchtbalcomplex aan de Noorderlaan. Tot de vroege jaren 70 was hier een infanterie-eenheid van de Landmacht, het 6^e Linie Bataljon, gekazerneerd. Toen deze eenheid naar Kapellen verhuisde kreeg de Stad Antwerpen de gebouwen ter beschikking. Dit gebouwencomplex was eigenlijk voorbestemd tot nieuw politiecentrum, in vervanging van de te klein geworden politietoren aan de Oudaan. Maar de geesten waren nog niet rijp voor een centralisatie van de politiediensten buiten het stadscentrum en bovendien lag de grote fusie nog te ver in het verschiep. De politie zou dan ook enkel gebruik maken van een deel van het complex voor haar nieuw Opleidingscentrum. Daarnaast namen andere stadsdiensten en een school van het Stedelijk Onderwijs hun intrek in het complex. Het was de latere hoofdcommissaris François Van de Weyer die zijn schouders had gezet onder een verbeterde en verlengde basisopleiding voor politieagenten in Antwerpen. De bijna louter theoretische opleiding van drie maanden voldeed al lang niet meer. Vooral het ontbreken van een behoorlijke praktische opleiding en dito stage en van meer aandacht aan het maatschappelijke luik van het politiewerk waren er de aanleiding toe dat men in Antwerpen was gestart met een tweede opleidingsluik. Het was de eerste stap naar een doorgedreven basisopleiding die vandaag een volledig jaar in beslag neemt. Dit tweede luik werd aanvankelijk postcolaire opleiding genoemd maar later herdoopt in het Schoolpeloton. Aangezien deze naschoolse opleiding statutair nog niet voorzien was, was deze eerder facultatief. In die zin dat je wel verplicht was de opleiding te volgen, ze gold als bevolen dienst, doch het al dan niet slagen voor de eindproeven had geen enkel statutair gevolg. Het voordeel hiervan was dat het resultaat geen directe gevolgen kon hebben voor uw vaste benoeming, het nadeel ervan was dat er ook geen extern toezicht bestond op de kwaliteit van de opleiding noch op het correcte verloop van de eindproeven. Als ze in Antwerpen Sant-in-eigen-land spelen dan kleeft daar vaak een nepotistisch kantje aan.

De groep waarmee wij dit tweede luik aanvatte was ondertussen een beetje veranderd. Enkele jongens van onze lichte, waaronder de latere hoofdcommissaris Eddy Baelemans, hadden ondertussen de groep moeten verlaten om hun legerdienst te gaan vervullen en onze groep werd aangevuld met vier agenten die hun basisopleiding drie maand eerder dan wij hadden gekregen. Bovendien werd de groep nu niet meer volgens alfabetische volgorde ingedeeld maar werden er twee pelotons gevormd, onderverdeeld in meerdere secties van zes à zeven man. Ieder peloton had een aspirant-officier als chef en iedere sectie had een vaste mentor, een ervaren politieagent die de groep permanent coachte en begeleidde. Deze mentoren verzorgden ook de rollenspelen en de praktische proeven. Het theoretische gedeelte was veel kleiner nu, het accent lag vooral op praktijk. Tijdens het eerste luik van de basisopleiding, die nog volledig in burgerkledij werd gevolgd, was de kleermaker ook al even langs geweest en in het Luchtbalcomplex werden wij dan ook voorzien van onze uniformstukken en konden we stilaan mee de straat op.

Het Schoolpeloton was destijds ondergebracht in het voorste gedeelte van de kazerne, het gebouw aan de hoofdingang kant Noorderlaan, waar nu een onthaalpunt is. Het gebouw langsheen het paradeplein, waar later het Politie Opleidings- en Trainingscentrum POTVA zou gehuisvest worden, stond leeg en moest nog gerenoveerd worden. Dat gebouw was nog volledig in de staat zoals het door het leger werd achtergelaten, voorzien van troepenkamers dus. De chef van het Schoolpeloton was commissaris Armand T'Kindt, een vaderfiguur met een academische achtergrond. Iemand die het zeer goed meende met het korps en met de school maar een beetje te braaf was om organisatorische problemen het hoofd te

kunnen bieden. Het was gauw duidelijk dat deze naschoolse opleiding nog niet op punt stond. Onze lichter was uiteindelijk pas de 7^e sessie van de vernieuwde naschoolse opleiding. Het was eind juni toen wij onze eindexamens van het eerste luik hadden afgelegd en de grote zomervakantie stond voor de deur. In de jaren zeventig kreeg vakantie een andere invulling dan nu. Bovendien kreeg men maximum 20 werkdagen vakantie per jaar. In praktijk werd dit ingevuld als drie weken zomervakantie en nog enkele resterende snipperdagen. Vandaag spreiden velen hun vakantiepot, die al aangegroeid is tot meer dan 30 dagen, over een heel jaar in diverse kortere periodes. Toen werd het vakantieverlof bijna integraal opgenomen voor een grote, lange vakantie in de zomermaanden juli of augustus. Dit had tot gevolg dat een groot deel van het lesgevend en het begeleidend kader, net als een groot deel van de cursisten trouwens, afwezig was en dat er van onderricht of praktijkoefeningen tussen begin juli en half augustus weinig sprake kon zijn.

Een klein deel van de cursisten, waaronder ikzelf, had geen vakantieplannen. Ik was in mei in het huwelijksbootje gestapt en had mijn vakantiedagen versnipperd opgenomen. Er moest dan ook een alternatief programma aangeboden worden voor de thuisblijvers en dat was er (nog) niet. 1976 was een top zomerjaar. De eerste hittegolf was al half mei begonnen en het bleef bloedheet gedurende weken aan een stuk. Er ontstond daardoor ook waterschaarste en de Gouverneur kondigde een besluit af waarbij het verboden werd om nog water te gebruiken voor niet-vitale doeleinden zoals het besproeien van grasperken, het wassen van auto's e.d. Om ons toch nog op een of andere wijze nuttig bezig te houden besloot de leiding om de thuisblijvers in te zetten om het leegstaande gebouw, dat voor de latere politie school bestemd was, te laten leegruimen alsook de geblakerde verf van de muren te laten verwijderen. Bij temperaturen van boven de dertig graden geen sinecure. Omdat het ook nog een stoffige klus was, om toch een emmertje water te mogen gebruiken om het stof wat te blussen. Schoorvoetend gaf hij toe maar hij drukte ons wel op het hart om niet te veel water te verspillen. Als de kat van huis is dansen de muizen op tafel. Hij had zijn rug amper gedraaid of de emmers water vlogen door alle kamers en gangen in het rond. Toen hij even later poolshoogte kwam nemen was hij bijna zelf hoofdrolspeler in een slapstick. De inspecteur, die het imago had van een Engelse dril-sergeant-majoor, inclusief dito krulpuntsnor, draaide net de gang op toen een aspirant aangerend kwam die op punt stond om zijn collega de volle laag te geven met een goedgevulde emmer van het heerlijk verkoelende goedje. Zijn verbijstering was groot dat hij plots oog-in-oog stond, niet met de verwachte collega, maar met de inspecteur. Met een superreflex kon hij nog net voorkomen dat de inspecteur de emmer water over zijn immer keurig uniform uitgekeild kreeg. De speeltijd was wel onmiddellijk voorbij. Voor het overige werden deze dagen verder ingevuld met sport- en schietoefeningen.

De sportactiviteiten leverde mij daar nog een nieuwe bijnaam op. Op een bepaalde dag werd een wedstrijdje basketbal georganiseerd. Ik was eerder een omnisporter, waarmee ik bedoel dat ik sportief genoeg was om aan diverse sporttakken deel te nemen maar was niet getalenteerd genoeg om in één of andere sport uit te blinken. Ik deed dus wel mee maar zonder veel ambitie. Toen ik de bal aangespeeld kreeg wierp ik deze van respectabele afstand in one shot recht in de mand, wat ze vandaag een driepunter noemen. Tot grote verbazing van alle spelers op het veld en tot groot jolijt van mijn teammakers. Een teamgenoot riep toen "*Hier sè Pietje De Belder aan 't werk*". Piet De Belder was destijds een basketbalspeler uit de hoogste klasse, kapitein bij kampioensploeg Bus Lier. Die bijnaam Pietje is nog een tijdje blijven hangen in de groep maar is gelukkig wel volledig vergeten na de opleiding. Trouwens Piet De Belder was ook een schuilnaam van wijlen Vlaams-Blokker Karel Dillen voor de artikels die hij schreef in "*t Pallieterke*" en met Karel Dillen wil ik dan toch liever niet geassocieerd worden.

Dat niet iedereen het op de sportieve aspecten gemunt had mag blijken uit de anekdote van Pipo Duim. Deze aspirant kreeg de bijnaam Pipo omdat hij weleens de grapjas uithing en dan met een brede lach zoals een clown rondliep. Een assertieve kerel die graag in de aandacht stond. Tijdens een wedstrijdje volleybal kreeg hij de bal wat ongelukkig op zijn duim gesmasht. Gevolg: een verstuikte duim. Normaliter is zo'n kwetsuur op enkele dagen, hooguit enkele weken geheeld maar Pipo zag mooi de kans om de rest van de opleidingsperiode zijn bezerde duim als excuus te gebruiken om vrijgesteld te worden van alle activiteiten waaraan hij liever niet deelnam. De leiding had hem snel door en bedacht hem dan met klusjes. Zo kreeg hij op een dag een potje verf en een borstel in de handen geduwd en mocht de lijnen van het volleybalveld overschilderen terwijl de anderen op het veld daarnaast mochten genieten van een partijtje voetbal. Eddy, een voetballer die de knepen van het vak had geleerd bij de jeugdwerking van Beerschot en dus een aardig balletje kon trappen gaf op een bepaald ogenblik een welgemikt shot richting Pipo Duim. De bal kwam op de verfpot terecht en de verf spatte in het rond. Een grote witte vlek met een straal van bijna een meter midden op het volleybalveld was het gevolg. Pipo Duim vloekte het uit terwijl Eddy hem nariep "*Zeg Pipo, op een volleybalveld moet ge geen penaltypunt schilderen hé*". Hilariteit alom behalve bij Pipo, die lachte groen. Het zou vandaag een scene kunnen zijn die regelrecht uit F.C. De Kampioenen komt. Het is met de Pipo nog allemaal goed gekomen, hij is later zelfs nog vakbondsdelégué geworden. Pipo, als je dit leest, sorry hé, maar het was een te mooie anekdote om gecensureerd te worden.

Na het vakantie-intermezzo konden de echte opleidingssessies beginnen. Op de agenda stonden vanaf dan veel rollenspelen en praktijkoefeningen. Politieel optreden inoefenen zoals het optekenen van een verkeersongeval, een

winkeldiefstal of een inbraak, een verdacht overlijden of zelfdoding, een verdachte arresteren, fouilleren en opleiden en zo meer. Geleidelijk aan gingen we ook mee de baan op. Met een expert op het vlak van verkeer en vervoer gingen we de hort op in het havengebied waarbij vooral vrachtverkeer en dito vervoersdocumenten werden gecontroleerd. Zo leerde ik ook wat een mallejan is, een soort aanhangwagen om boomstammen te vervoeren. De haven van Antwerpen draaide toen vooral rond stukgoed, het containervervoer stond nog in haar kinderschoenen. Samen met ervaren verkeersagenten leerden we ook het verkeer regelen op drukke kruispunten in de binnenstad.

Vanaf september kwamen er ook regelmatig weekenddiensten bij. We gingen dan, onder begeleiding van onze mentor, mee op patrouille in de stad of de haven als aanvullende ploegen voor de andere patrouille-eenheden. Daar maakten we voor het eerst kennis met het straatleven in de onderbuik van Antwerpen. Antwerpen heeft ook veel te maken met ordehandhaving bij staking of betoging. De grote havenstakingen lagen nog maar net achter ons en de naweeën ervan bezorgden de politie nog vaak kopzorgen. Hooliganisme in of rond het voetbalstadion was nog niet aan de orde maar lang zou het niet meer duren. De pelotonstrainingen voor ordehandhaving kwamen dus goed van pas al was de uitrusting nog niet wat het moest zijn.

Communicatieprocedures aanleren was voor mij, en voor velen die zoals ik legerdienst hadden vervuld, een makkie. Het NAVO-spellingsalfabet wordt zowel bij het leger als bij de politie gebruikt. Stadskennis was dan weer een ander paar mouwen. Ik kende, geboren en getogen in de randgemeente Merksem, de stad wel een beetje maar bijlange niet zoals ik ze vandaag ken. Er waren zelfs wijken waar ik nog nooit geweest was, o.a. ook het havengebied dat ik enkel maar kende van toeristische boottochtjes met de Flandria. Als politieagent moet je wel een grondige stratenkennis hebben om snel ter plaatse te kunnen zijn bij een interventieoproep. GPS-toestellen bestonden nog niet dus moesten wij het doen met het befaamde HACHA-stratenplan. Een zeer degelijke stratengids want het bevatte niet alleen een exact stratenplan en een straatnamenregister maar in het register werd bij elke straat ook het begin- en eindpunt vermeld en een eventuele eenrichtingsaanduiding. Dit plan bezitten was niet voldoende, je werd ook geacht om alle straten snel te kunnen situeren. In welke wijk de straat lag en eventueel op welke (hoofd)straat ze uitkwam. Ik behielp mij, naar een voorbeeld van mijn collega, met de kapstokmethode. De Witte van de Landbouwers van Berendrecht en Zandvliet bijvoorbeeld. Dit zijn vier zijstraten van de Kielse Abdijstraat (vandaag soms smalend Abdallahstraat genoemd) in hun juiste volgorde. Ik moet toegeven dat mijn vrouw toen niet goed begreep waarom ik elke avond in een stratenplan zat te lezen maar ik kan zonder veel pretentie wel stellen dat ik alle Antwerpse straten behoorlijk goed wist liggen en dat ik later als patrouilleur nooit in verlegenheid kwam bij een noodoproep en steeds snel ter plaatse was. Het was zo een van mijn autistische trekjes. Tot slot werd ook aandacht geschonken aan de administratieve formaliteiten waarmee je als politieagent, meer dan je lief was, te maken kreeg. De jaren zeventig was nog het tijdperk zonder pc en met zeer beperkte zelfs eerder primaire informaticamiddelen. In vele politiebureaus vond je vaak nog ouderwetse Underwood-schrijfmachines. Verslag uitbrengen gebeurde met de (bal)pen in het grote verslagboek. Antwerpen week daarmee af van het hele politielandschap in België. Een Antwerpse politieagent maakte zelf geen processen-verbaal op, met uitzondering van verkeersinbreuken, maar bracht schriftelijk verslag uit op het afdelingscommissariaat bij de officier met wacht. Die stond dan, samen met zijn assistenten, in voor de redactie van de processen-verbaal en het verdere onderzoek. Enkele sappige anekdotes hierover hebt u nog te goed.

De Antwerpse politie besteedde destijds ook veel aandacht aan de rijopleiding van haar agenten. Zij was -voor zover ik weet- het enige gemeentepolitiekorps in het land waar je naast uw wettelijk rijbewijs ook over een rijtoelating¹ moest beschikken, een beetje ter vergelijken met het militair rijbewijs voor het leger en voor de Rijkswacht. Vooraleer je dus aan het stuur van een politievoertuig kwam moest je dan ook de rijnschool passeren. De politie van Antwerpen beschikte destijds over een eigen erkende rijnschool met een gebrevetteerde directeur en bekwame rijinstructeurs. Deze rijnschool verzorgde trouwens niet alleen de rijopleiding van het politiepersoneel maar ook die van de chauffeurs van de brandweer en andere stadsdiensten. Voorafgaand werd je onderworpen aan een batterij bijzondere psychotechnische proeven bij de Medische Dienst van de stad, een dienst waarover ik het eerder al had. Met een politiecombi in alarmsituatie naar een dringende opdracht rijden is nog iets anders dan met uw eigen auto naar de supermarkt of naar zee trekken. Je werd dan ook eerst goed gescreend op motorische bekwaamheden, gezonde reflexen en op stressbestendigheid. Dit gebeurde op een eigen ontworpen simulator. De bedrijfspsychologen oordeelden dan of je geschikt werd verklaard, waarna je dan een bijscholing bij de rijnschool van de politie mocht volgen. Je werd al wel stuurvaardig geacht want je beschikte over een wettelijk rijbewijs uiteraard. In de rijnschool kreeg je dan een gewenningsstage met de voertuigen waarmee je

Voertuig (soort of type)	GELINGVERKLARING DER TOELATING		
	Datum ingang	Handtekening	
		Direct Rijksh.	Beeldloon
Bromfiet			
Moto Honda			
Moto B.M.W.			
Moto rijspan			
Personenwagens (gewone)			
Personenwagens (onwageng)			
Personenwagens (hijzondere, HC, ...)			
Lichte vrachtwagens (gewone)			
Jeep			
Vrachtwagen (Citroën)			
Vrachtwagen (alle)			
Autobussen (kleine)			
Autobus (grote)			
Autobus (D 3)			
Takelwagen			
Commandowagen			
Beoeleng. csp-shur geweer			

AT = Deur die of een toe een voertuig mogen betreden in aanwezigheid van de rechte voerder.

¹ Foto: Rijtoelating politie Antwerpen © Stadsarchief Antwerpen

op patrouille zou gaan en werden tips en adviezen verstrekt voor het rijden in situaties waarbij het gebruik van zwaailichten en bitonale sirene nodig was. Ook werd de nodige aandacht besteed aan het wettelijk kader en aan bijzondere aandachtspunten in het rijgedrag. Ik wil deze bijscholing van toen vandaag nog als zeer nuttig bestempelen en betreur dat deze scholing metertijd is weggefallen. De rijsschool van de Antwerpse politie bestaat overigens niet meer. Vandaag kan ik alleen maar vaststellen dat de nieuwe agenten te weinig voorbereid op de baan worden gestuurd. De autotechnieken zijn er dan wel fel op vooruit gegaan tegenover veertig jaar geleden maar de verkeersintensiteit is dan weer een negatieve factor geworden. Gelukkig is men zich ondertussen bewust geworden van deze lacune en zal de toekomstige opleiding hier terug een antwoord op trachten te bieden.

In het najaar stond nog een groepsevenement op het programma. Wij gingen met het Schoolpeloton deelnemen aan de jaarlijkse Mars van Jambes, een veertig kilometer lange dagmars in de rand van Namen. Driewerf helaas maar ik heb forfait moeten geven door een ongeval. In het voorjaar van 1976 was een 14-jarig meisje uit Antwerpen vermist geraakt, Maddy Hollanders. Het is een van de oudste cold cases die zich in de dossierkasten van de later opgerichte Nationale Cel Verdwijningen van Alain Remue bevindt want van het meisje ontbreekt vandaag nog steeds elk spoor. Er werd destijds geopperd dat het meisje vermoord zou zijn en dat haar lichaam mogelijk begraven werd op Linkeroever op de vage gronden van de Charles De Costerlaan vlak bij de konijnenpijp, de Waaslandtunnel.

Het Schoolpeloton werd ingezet om een grootscheepse doorzoeking van het terrein uit te voeren. Op een bepaald moment raakten we met onze sectie door de dichte begroeiing het zicht op de pelotonschef kwijt en raakten wat achter op de lijn. Onze sectiechef beval om in loopas terug in lijn te raken. Tijdens een kleine sprong over een struik kwam ik in een konijnenpijp terecht en ik hoorde direct iets kraken in mijn enkel. Ondanks de helse pijn heb ik de zoektocht mee voortgezet maar op het einde was de pijn niet meer de harden en bleek mijn enkel ook fel opgezwollen. Ik werd dan overgebracht naar de hulppost 142 van de havendokken, vlak bij het Luchtbalcomplex, en daar was het medisch verdict niet mals. Een barst in de enkel en gescheurde gewrichtsbanden was de diagnose. Voet in het gips en twee weken huisarrest. Na twee weken kon ik, met behulp van een stevig steunverband en een paar krukken, de opleiding hervatten mits enkele fysieke beperkingen. Veertig kilometer meestappen zat er niet in maar ik kreeg, om toch te kunnen deelnemen aan de groepsuitstap, een logistieke opdracht: de deelnemers op vooraf bepaalde stopplaatsen voorzien van drank en fruit. Een magere troost maar ik moest het ermee doen.

Eind november 1976 werd de naschoolse opleiding afgerond met een globale eindproef waarbij alle aangeleerde technieken aan bod kwamen. Een patrouilleronde waarbij je een interventieoproep moest afhandelen vanaf noodoproep tot aan de verslagtafel. Aan deze eindproef heb ik geen goede herinneringen. Ik had geen ideale verstandhouding met mijn mentor die mij als te braaf en te bedeesd bestempelde. Ik was toen bijlange niet de assertieve kerel die ik later geworden ben. Dit had dan ook een invloed op het eindresultaat dat minder schitterend was dan het eerste luik. Ik neem het hem niet kwalijk want het was een duidelijk signaal om mij assertiever te gaan opstellen. Ik slaagde wel in de eindproef en kon het echte werk beginnen. Tenminste voor de meesten want alleen diegenen die ondertussen de leeftijd van 21 jaar bereikt hadden - en daar viel ik toen net onder - kwamen in aanmerking voor een functie in buitendienst. De anderen werden op administratieve functies geplaatst tenminste tot ze de leeftijd van éérentwintig hadden bereikt. Er werd dan al wel aangeworven vanaf de leeftijd van 18 jaar, de korpsleiding was van mening dat je pas in actieve dienst kon ingezet worden zodra je burgerlijk meerderjarig geworden was, en die leeftijd lag wettelijk nog op éérentwintig. Larie en apekool en men is er later dan ook schoorvoetend op teruggekomen. Sommige officieren waren zelfs de mening toegedaan dat je een minderjarige geen vuurwapens mocht toevertrouwen. Ook dit was weer een typische Antwerpse hersenkronkel want we hadden (bijna) allemaal wel legerdienst gedaan. De wettelijke verlaging van de meerderjarigheid van 21 naar 18 jaar is er trouwens pas in 1991 gekomen.

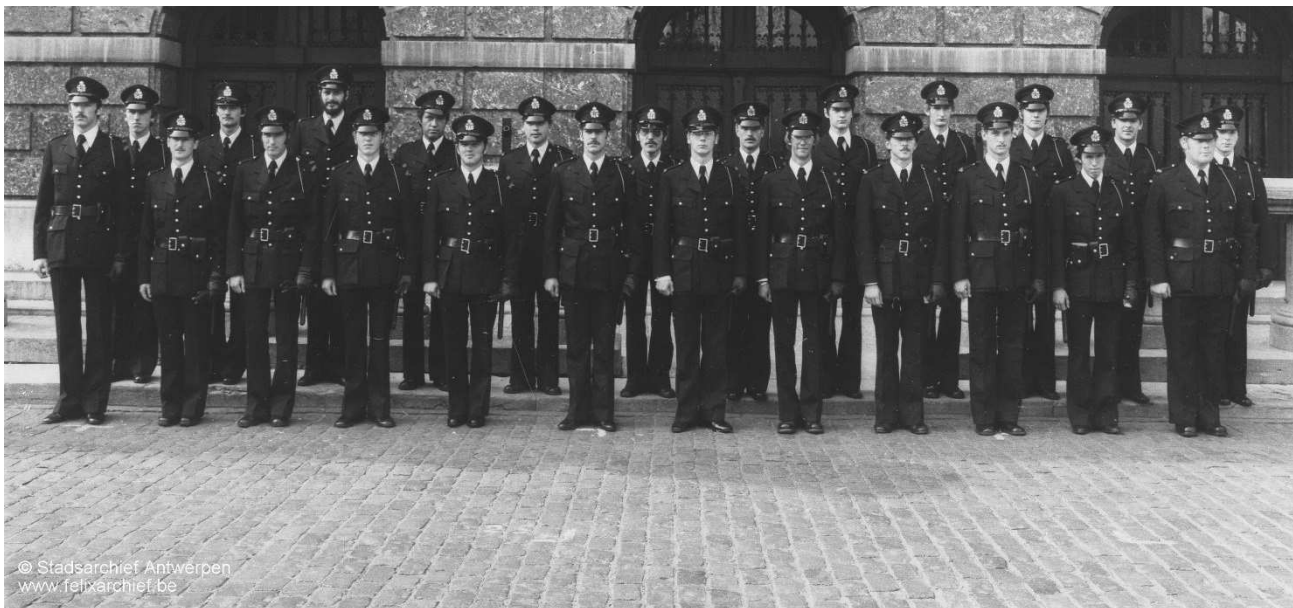
Op 25 juli 1976 werd de stad geconfronteerd met een gebeurtenis die niet alleen de hele stad beroerde maar ook op mijn persoonlijke politiehistoriek weerslag zou hebben. Die dag overleed de vermaarde Antwerpse burgemeester Lode Craeybeckx. Lode was een mijlpaal in de Antwerpse politieke geschiedenis en met zijn overlijden kwam een einde aan meer dan 30 jaar burgemeesterschap van dit Antwerps monument. Lode Craeybeckx werd opgevolgd door Frans Detiège, vader van de latere burgemeester Leona Detiège en grootvader van politica Maya Detiège. Frans Detiège was niet lang burgemeester want in oktober 1976 waren er gemeenteraadsverkiezingen en vanaf 1 januari 1977 zou Antwerpen haar eerste vrouwelijke burgemeester krijgen, Mathilde Schroyens. Het was de traditie dat de nieuwe politieagenten na het afronden van hun opleiding de eed gingen afleggen op het stadhuis. Wij waren dus de eerste en enige lichte politieagenten die hun eed hebben afgelegd in handen van Frans Detiège. Wist je trouwens dat het afleggen van de eed in haar huidige formule een fundamentele schending van een grondwettelijk recht is, nl. het recht op vrijheid van godsdienst? Grondwetsspecialisten zijn het hier allang over eens maar er werd door de politici nog geen werk van gemaakt om de formule te wijzigen, zelfs niet bij de grote politiehervorming van 2001. Een eed afleggen die begint met de woorden "Ik zweer" betekent immers zoveel als God als getuige invoeren, zelfs al werd de laatste zinsnede "Zo helpe mij God" destijds wel uit de eedformule geschrapt. In Nederland heeft men dit wel veranderd, daar mag een ambtenaar kiezen of hij een ambtseed of een ambtsbelofte aflegt. Je hebt het recht op vrijheid van godsdienst dus mag je God als getuige invoeren of

als je niet gelovig bent dan belooft je gewoon want belofte maakt schuld nietwaar. Ik heb er persoonlijk geen probleem mee, ik ben christelijk opgevoed en heb de eed dan ook telkens zonder enige schroom noch twijfel afgelegd, zelfs in 1976 in de handen van een atheïst. De eed die door de politieambtenaren wordt afgelegd is vandaag, zelfs na een rits staatsvormingen, nog steeds dezelfde: Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de grondwet en aan de wetten van het Belgische volk. Ik zweer of ik belooft, het lijkt een semantische discussie maar gaat politiek niet vaak over semantische discussies?

Op het einde van de naschoolse opleiding mochten wij een keuzeformulier invullen waarbij wij onze voorkeur lieten kennen van een latere bestemming in het korps. Met de beperkte ervaring die ik had opgedaan tijdens de weekenddiensten en uitgaande van mijn persoonlijke voorkeuren en ambities had ik de Mobiele Brigade op de eerste plaats gezet en de Verkeerspolitie als tweede keuze. Ik was dan ook teleurgesteld te moeten horen dat ik vanaf 1 december 1976 zou worden afgedaald bij de Havenpolitie van de Bordeauxstraat.

7^e Sessie Schoolpeloton 1976 – foto's bij eedaflegging op Stadhuis ²

© Stadsarchief Antwerpen

© Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

A-Peloton

© Stadsarchief Antwerpen
www.felixarchief.be

B-Peloton

² Ik sta op de bovenste foto (A-Peloton) in de voorste rij, 7^e positie van links te beginnen.

*Hoofdcommissaris Severin Kristoffersen
Korpschef 1972-1978*

*Hoofdcommissaris Simon Roels
Korpschef 1978-1986*

© Stadsarchief Antwerpen

*Hoofdcommissaris François Van de Weyer
Korpschef 1986-1994*

*Commissaris Armand T'Kindt
Chef Schoolpeloton 1976*

UNE BONNE POLICE

Vooraleer ik u verder onderhoud met smeulige anekdotes uit mijn prille politieperiode bij de Havenpolitie lijkt het mij nuttig u even wegwijs te maken in de het politielandschap van de jaren 70. Tot aan de grote politiehervorming die tot stand kwam na het Octopusakkoord³ van 1998 waren er in ons land drie grote politiediensten: de Gemeentepolitie, de Rijkswacht en de Gerechtelijke politie bij de Parketten. Daarnaast bestonden nog enkele kleinere politiediensten met specifiek werkterrein en dito specialisatie: de Spoorwegpolitie, de Zeevaartpolitie en de Luchtvaartpolitie. De Gemeentepolitie en de Rijkswacht zijn ontstaan in de Franse periode omstreeks 1795, de Gerechtelijke politie bij de Parketten is pas na de Eerste Wereldoorlog ontstaan. De Gemeentepolitie en de Rijkswacht hadden eerder ieder hun eigen opdrachten en werkterrein en kwamen relatief weinig in elkaars vaarwater. De Rijkswacht, of de Gendarmerie zoals ze destijds genoemd werd, was een militaire elite-eenheid die ervoor moest zorgen dat de grote verbindingswegen veilig en vrij werden gehouden voor de troepenbewegingen en moest ook toezien op orde en tucht bij die troepen, deserteurs opsporen enz. Zij had dus initieel louter een militaire opdracht. De Gemeentepolitie is ontstaan uit een decreet van 1790 dat de bevoegdheden van de municipalités regelde. Artikel 50 van dit decreet bepaalde dat het gemeentebestuur moest zorgen voor 'une bonne police'. Die term moet je eigenlijk vertalen als 'een goed beleid', 'police' betekende zo ongeveer hetzelfde als het Engelse woord 'policy'. Bij het ontstaan van België in 1830 werden deze basisdecreten bijna klakkeloos overgenomen. De taken van de Belgische gemeentepolitie werden dus uiteengezet in deze decreten. De bevoegdheden van de overheden met betrekking tot de Gemeentepolitie vindt men voornamelijk terug in de gemeentewet en de provinciewet van 1836.

Het woord politie had in den beginne dus geen directe connotatie met een korps of met haar ambtenaren maar duidde dus op beleidsmaatregelen die het gemeentebestuur moest uitvoeren om de orde op het grondgebied van haar gemeente te handhaven. Vandaar dat we vandaag nog steeds spreken over 'het gemeentelijk politiereglement' (tegenwoordig erg bekritiseerd omwille van de GAS-boetediscussies) of over 'de politie op het wegverkeer'. De burgemeester werd aangeduid als de eindverantwoordelijke van deze 'bonne police' en om zich van zijn taak te kunnen kwijten had hij ambtenaren nodig die in zijn opdracht, onder zijn toezicht en bevel en volgens zijn beleidslijnen deze 'bonne police' zouden nastreven: 'le gardien de la paix' ofte de politieagent. Om niet constant alle politieproblemen zelf het hoofd te moeten bieden kon hij beroep doen op een rechterhand aan wie de burgemeester zijn bevoegdheden delegerde, de politiecommissaris. Aanvankelijk enkel in grotere gemeenten of kantonhoofdplaatsen maar later (vanaf medio 20^e eeuw) in alle gemeenten. Die werd, net als de burgemeester zelf, door de Koning benoemd. De burgemeester en de politiecommissaris waren de enige gemeentelijke gezagsdragers die door de Koning benoemd werden.

De begrippen 'bonne police' en 'gardien de la paix' sloegen dus op het handhaven van de openbare orde, een containerbegrip dat drie pijlers bevatte: de openbare rust, de openbare gezondheid en de openbare veiligheid. Het takenpakket bestond uit het verzekeren van vlot en veilig verkeer, het bestraffen van verstoringen van de openbare rust, het handhaven van de orde bij festiviteiten, toezicht op markten, het controleren van de maten en gewichten, het treffen van maatregelen bij brand, besmettelijke ziekten en het verhinderen dat geesteszieken en dolle dieren ongelukken zouden veroorzaken. Een andere opdracht, het uiteendrijven van samenscholingen, werd in een afzonderlijk artikel meegedeeld. De taak van de Gemeentepolitie valt uiteen in een administratief luik en een gerechtelijk luik.

Een belangrijke rol inzake de bevoegdheden wordt gespeeld door de gemeentelijke overheid, meer bepaald door de burgemeester. Als hoofd van de politie organiseert de burgemeester het korps en regelt hij de dienst. Hij is niet alleen belast met de uitvoering van de politiereglementen maar ook met het toezicht op de Gemeentepolitie. Hij benoemt en schorst het personeel van het lagere en het hogere kader (het hogere kader met de goedkeuring van de gouverneur voor de adjuncten en de Koning voor de commissarissen). De burgemeester kan echter niet alleen beslissen, ook de gemeenteraad speelt een rol bij de organisatie van de Gemeentepolitie. Door de zeer algemene bepalingen van deze opdracht ontstond dan ook een zeer gevarieerde invulling. Een stad als Antwerpen kende nu eenmaal andere problemen en structuren dan een plattelandsdorp zoals Poupehan. Vandaar ook het historisch verschil tussen een grote stad of gemeente waar een gemeentepolitiekorps ontstond en een kleine plattelandsgemeente waar de veldwachter deze taken uitvoerde. De veldpolitie, later landelijke politie genoemd, kende een parallelle geschiedenis met die van de Gemeentepolitie. Beiden gingen met de fusies der gemeenten vanaf 1977 volledig in elkaar op.

Voor het administratieve luik hadden de burgemeester en de (hoofd)commissaris-korpschef de hoedanigheid van magistraat van administratieve orde. Dit betekende dat zij autonome beslissingsbevoegdheid hadden op het vlak van bestuurlijke politiematregelen. De andere politieofficieren hadden de bevoegdheid van officier van bestuurlijke politie, zij legden verantwoording af aan hun commissaris en burgemeester over de dringende bestuurlijke maatregelen die zij namen. Een voorbeeld hiervan is de bestuurlijke (tijdelijke) aanhouding van personen die de openbare orde verstoren zonder evenwel

³ Het Octopusakkoord was een politiek akkoord over de hervorming van de politie en het gerecht in België in 1998. De naam octopus, de achtarmige inktvis, verwijst naar het feit dat er acht politieke partijen bij betrokken waren.

een misdrijf gepleegd te hebben. Bij de politiehervorming van 2001 is de hoedanigheid van magistraat van administratieve orde niet meer weerhouden voor de korpschefs, alle politieofficiëren zijn nog wel officier van bestuurlijke politie. Voor het gerechtelijke luik had de procureur des Konings een flinke vinger in de pap. De burgemeester alsook de officieren van de Gemeentepolitie hadden de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie, hulpofficier van de procureur des Konings. Deze hoedanigheid gaf hun bepaalde bevoegdheden bij arrestatie, huiszoeking en beslagname in geval van betrapting op heterdaad (of gelijkgesteld) bij bepaalde misdrijven. Later werd de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie voor de burgemeester afgezwakt (nog enkel bij ontstentenis van een politieofficier met die bevoegdheid) en vandaag is zij volledig afgeschaft.

De maatschappelijke evolutie heeft ervoor gezorgd dat de Gemeentepolitie, Rijkswacht en Gerechtelijke politie meer en meer in elkaars vaarwater kwamen. De verstedelijking van gemeenten en de lintbebouwingsrage (vooral in Vlaanderen) hebben ertoe geleid dat de grenzen tussen de gemeenten vager werden. Mobiliteit kende vanaf de eeuwwisseling van de 19^e en 20^e eeuw een ware metamorfose. Tot eind 1800 waren paard en kar het snelste vervoermiddel en was een verplaatsing van Mechelen naar Antwerpen bijna een dagmars maar met de komst van de trein, de auto en later ook het vliegtuig werd de wereld een groot dorp. De aanwezigheid van de haven en van de Red Star Line bracht grote migratiegolven mee. Voor Antwerpen betekende dit een overrompeling van de stad door gelukzoekers uit heel Europa die via haar haven een poort naar de nieuwe wereld vonden. Het begrip 'bonne police' kreeg een nieuwe dimensie, die van vreemdelingpolitie. De nieuwe vormen van criminaliteit (straatbendes, havendiefstallen, fraude met paspoorten en reisdocumenten) waren er de aanleiding toe dat ook de Gemeentepolitie een eigen opsporingsdienst oprichtte.

Twee wereldoorlogen deden de rest. Na de Eerste Wereldoorlog werd de Gerechtelijke politie bij de Parketten opgericht. Een politiedienst, nationaal gestructureerd maar territoriaal ingedeeld volgens het ambtsgebied van de Parketten, die zich louter met onderzoeken van misdrijven zou bezighouden en zich zou specialiseren in technische en wetenschappelijke politie. Na de Tweede Wereldoorlog kreeg ook de Rijkswacht een andere rol toebedeeld. De loutere militaire functie begon aan belang te verliezen temeer daar na de Tweede Wereldoorlog een flink deel van het leger in het bezette West-Duitsland werd ondergebracht. De collaboratie tijdens de oorlog en de repressie daarna gaven de Rijkswacht nieuwe opdrachten. De Rijkswacht moest zich meer gaan bezighouden met het detecteren van subversieve elementen in de samenleving. De oprichting van een bijzondere opsporingsbrigade, de vermaarde B.O.B., was er een indirecte aanleiding toe. Met de oprichting van het Centraal Bureau voor Opsporingen, het CBO, beschikte de Rijkswacht over een eigen nationaal documentatiecentrum voor criminele informatie en van niet-concrete informatie, wat ze later de databank zachte info zou noemen.

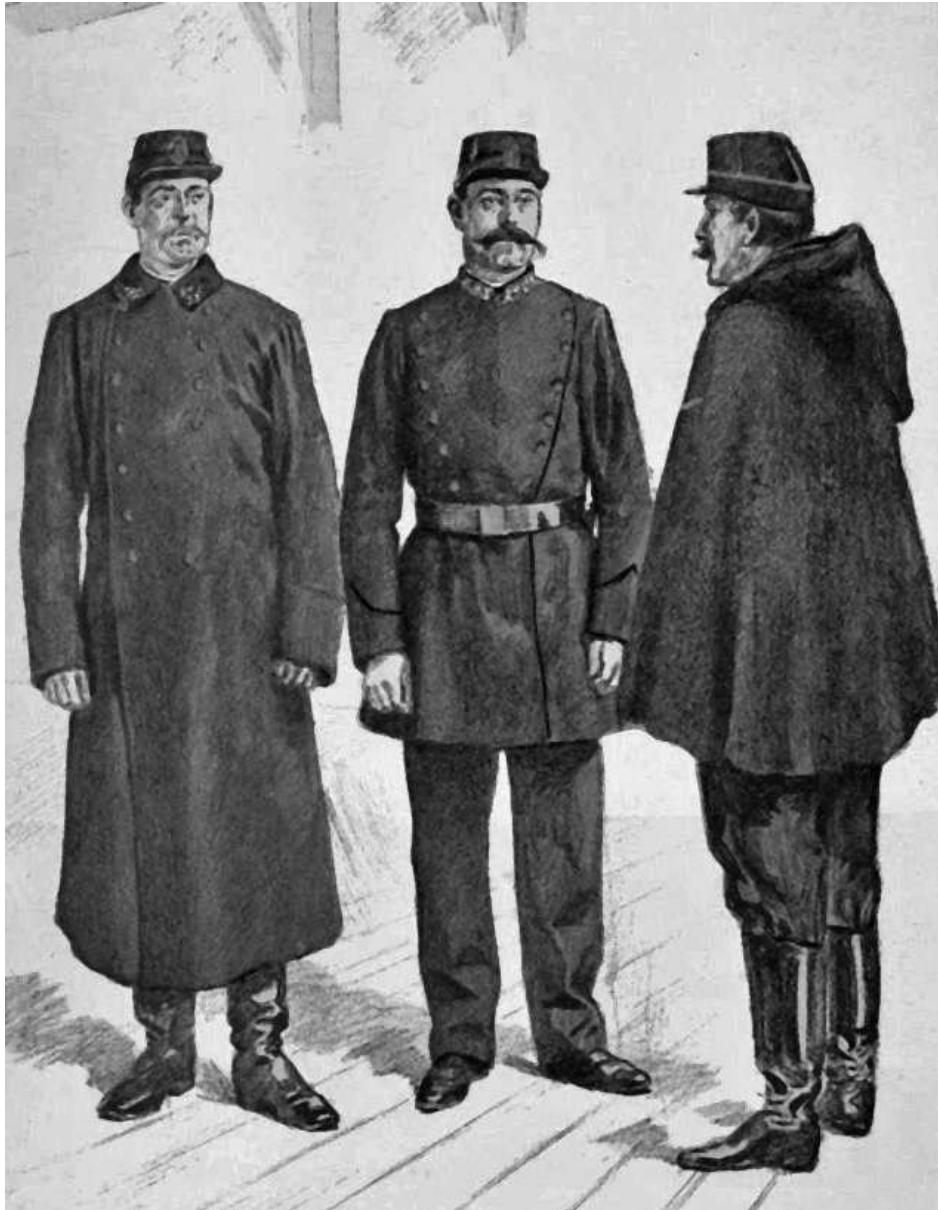
De snelle expansie van het gemotoriseerd wegvervoer deed het opdrachtenpakket van de Rijkswacht op het vlak van het vrijhouden van de grote wegen wijzigen. De oprichting van een afzonderlijke eenheid 'de wegpolitie' was hier de aanleiding toe. Het was de eerste keer dat de Rijkswacht voor een onderdeel van haar korps de naam 'politie' gebruikte. Tot dan sprak zij enkel met militaire termen voor haar structuren zoals brigade, peloton, compagnie, legioen enz.

De Gemeentepolitie bleef zich vooral bezighouden met de taken die haar bij decreet waren toebedeeld op het grondgebied van haar gemeente al zou de invulling van die taken door de maatschappelijke evolutie fel wijzigen. Dit verklaart ook waarom er geen organieke wet voor de Gemeentepolitie bestond en dat de politiefunctie ook nooit echt gedefinieerd werd en er ook geen enkele wet over de specifieke taken en opdrachten van de Gemeentepolitie bestond noch de manier waarop deze moesten uitgevoerd worden. 'De' gemeentepolitie als dusdanig bestond immers niet. Het was een verzamelnaam voor zoveel korpsen als er gemeentes waren. Tot 1977 waren dit er meer dan 2000, vanaf de grote fusieoperatie eind jaren 70 nog 589. Het is pas in 1992, niet toevallig op quasi hetzelfde ogenblik als de demilitarisering van de Rijkswacht, dat er een eerste wettekst werd gemaakt waarin de politiefunctie wordt gedefinieerd en de bevoegdheden formeel worden afgelijnd. Een organieke wet voor de Rijkswacht en voor de Gerechtelijke politie bij de Parketten bestond er voorheen wel. De wet op de Rijkswacht was voor de burgemeesters een leidraad wanneer zij beroep wilden doen op de Rijkswacht wanneer hun eigen middelen ontoereikend bleken en deze wet regelde ook de gezagsverhoudingen.

Hoe de drie grote politiediensten meer en meer in elkaars vaarwater terecht kwamen en hoe het op het einde van de twintigste eeuw tot een regelrechte politieoorlog kwam daar zal ik later nog uitgebreid op terugkomen. Maar dit beknopte historische overzicht is wel belangrijk om sommige passages uit mijn politiehistoriek beter te begrijpen. Vooral de verhouding burgemeester-politie is hier een belangrijk element in.

Laat mij dit hoofdstuk afsluiten met een luchtiger stukje politiegeschiedenis. Bij ons noemen ze politiemensen tegenwoordig in de volksmond flikken, in de Angelsaksische landen zijn dat cops. De herkomst van het woord flic, dat uit het Frans werd overgenomen, is minder duidelijk maar werd wellicht overgenomen van het Duitse woord fliege dat snor betekent. To cop is Engels voor arresteren. Alhoewel sommige bronnen ook verwijzen naar een acroniem voor Constable on patrol. De in onbruik geraakte term wout of smeris kwam uit Nederland overgewaaid. Smeris is afgeleid van het Hebreeuws woord sjemiëre dat toezicht betekent. Wout of waut komt dan weer uit het oud-Nederlands en betekent gezag of macht. De voornamen Wouter of Walter zijn ervan afgeleid net als de familienamen Wouters of Wauters. Het scheldwoord flikken is

door de gelijknamige tv-serie in de late jaren 90 gepromoveerd tot koosnaam maar toen ik in 1976 begon werd het nog als smaad beschouwd als je een politieman een flik noemde. Onlangs werd iemand veroordeeld -wat mij betreft terecht- omdat hij agenten (dit is de huidige benaming voor de vroegere hulpagenten) smurfen had genoemd. Het zal me wel benieuwen hoelang het zal duren eer ook deze scheldnaam een epitheton ornans wordt.

Guardien de la paix 18e eeuw © Wikipedia

WAT SCHUIFT DAT?

Wanneer een Sinjoor wil weten hoeveel hij aan iets kan verdienen dan klinkt vaak de vraag “*Wat schuift dat?*”, waarmee hij tegelijk een steekgebaar met zijn rechterhand naar de linkerbinnenzak van zijn vest maakt, daar waar vaak de portefeuille verborgen zit. Alhoewel het niet echt gebruikelijk is om in onze maatschappij open en bloot over uw salaris te praten -zeker niet in de privésector- wil ik hier toch een uitzondering maken.

Toen ik in 1976 de privésector verliet had ik een bruto maandloon van om en bij de 16.000 Belgische franken. De later ingevoerde euro voorzag een conversie van 40 frank voor 1 euro. Vandaag zou dit dus 400 euro bruto zijn. Mijn eerste brutowedde bij de politie lag op bijna 20.000 frank. Daarmee lagen de weddes bij de politie destijds hoger dan die van een andere overheidsfunctie van hetzelfde (diploma)niveau en ook hoger dan die van een rijkswachter of van een beroepsmilitair. De ongelijkheid binnen de politiediensten zou pas met de politiehervorming van 2001 en het eenheidsstatuut worden rechtgetrokken. Getallen zeggen echter maar weinig als je ze

niet kan vergelijken. Ter vergelijking: een pakje frieten kostte in 1976 naargelang de portie 10 of 12 frank (0,25-0,29 €), een maand huur voor mijn appartement was 3.500 frank (87 €), een bescheiden middenklasse auto Ford Escort kostte mij 60.000 frank (1.487 €) en mijn eerste kleurentelevisie (klein 37 cm scherm) kostte mij 30.000 frank (743 €) bij de gerenommeerde winkel Dehing in Antwerpen. Toen ik Antwerpen in 1992 verliet was de brutowedde van een politieagent met 16 jaar dienst ongeveer 48.000 frank (1.190 €) maar een maand huur voor mijn appartement was verhoudingsgewijze veel sterker opgeslagen, nl. 18.000 frank (446 €) en mijn middenklasse auto Honda Concerto ging al snel 500.000 frank (12.395 €) kosten. De crisis van de jaren 70-80 had al duidelijk een deuk in onze koopkracht geslagen. Enig pluspunt: in 1976 moesten we nog 40 uren per week werken waar dit in 1992 al 38 uren was geworden en de vergoedingen voor onregelmatige prestaties waren er wel op vooruit gegaan.

Bij de basiswedde kwam in 1976 nog een klein supplement voor haardgeld of standplaatsvergoeding, naargelang je al dan niet gehuwd was. Ongehuwden kregen een standplaatsvergoeding terwijl gehuwden een vergoeding kregen voor de vrouw aan de haard. Het zegt direct iets over het maatschappelijk denken in die tijd. Deze vergoeding was nog gebaseerd op het dogma dat de vrouw thuis aan de haard zat, voor de kinderen zorgde en dus niet uit werken ging. Een maatschappelijk patroon dat fel zou wijzigen in de 70's. Statutaire beperkingen bracht voor de meewerkende echtgenote wel heel wat beperkingen mee alhoewel het niet per se verboden was. Als politieagent mocht je zelf geen bijberoep uitoefenen en noch rechtstreeks noch onrechtstreeks in een vennootschap betrokken zijn of handeldrijven. Een echtgenote die een eigen zaak of winkel had was dus uit den boze. Uw echtgenote mocht ook geen beroep uitoefenen dat de waardigheid van het ambt in het gedrang kon brengen. Dienster in een café bijvoorbeeld. Er waren bovendien ook een rits wettelijke onverenigbaarheden met het ambt. Verder zorgde de woonplaatsverplichting ook nog voor belemmeringen. De meeste gemeentebesturen legden voor hun personeelsleden een woonplaatsverplichting op het grondgebied van de gemeente op. Wie voor mij komt werken moet ook maar voor mij komen stemmen, was het politieke adagium van veel burgemeesters in ons land. Voor de stad Antwerpen was die verplichting al enigszins versoepeld in 1976 maar er was nog steeds een beperking. De Raad van State zou later een bom leggen onder deze middeleeuwse regel. Een echtpaar waarvan de ene partij voor een gemeentebestuur werkte met woonplaatsverplichting en de andere in een andere gemeente met dito verplichting zag een scheiding van tafel en bed niet zitten. Het bestuur hield het been stijf en ontsloeg de dissidente medewerker. Die vocht het ontslag aan bij de Raad van State en met succes. De Raad maakte brandhout van de woonplaatsverplichting die ze in strijd achtte met het recht op vrije woonstkeuze. Ze stelde in haar arrest duidelijk dat een verplichting om binnen een zekere perimeter te mogen wonen enkel afdwingbaar kon zijn wanneer de functie een snelle bereikbaarheid of terugroeping absoluut vereiste. Bovendien mocht deze woonplaatsverplichting niet beperkt worden tot het grondgebied van de gemeente maar rekening te houden met objectieve parameters zoals een afstand in lengte of een bereikbaarheid in tijdsduur. Deze uitspraak heeft ertoe geleid dat de woonplaatsverplichting dode letter werd en nog nauwelijks kon afgedwongen worden alhoewel sommige besturen ze nooit uit hun statutaire bepalingen hebben geschrapt. In het nieuwe eenheidsstatuut voor de geïntegreerde politie van 1 april 2001 komt geen woonplaatsverplichting meer voor.

Naast de vaste wedde waren er natuurlijk ook nog de vergoedingen die het inkomen interessant maakte. Deze waren bij de Gemeentepolitie echter beperkter dan bij de Rijkswacht. In 1976 waren de vergoedingen voor onregelmatige prestaties niet zo denderend. Een nachtprestatie werd vergoed met een supplement van 11 frank per uur en een prestatie op een zondag of op een wettelijke feestdag werd vergoed met een extra supplement per uur van twee derde van een uurloon, dit uiteraard allemaal bruto. Prestaties op een zaterdag werden (nog) niet vergoed. De officieren kregen geen vergoedingen voor onregelmatige prestaties maar diegenen die in een wachtsysteem werkten kregen wel een forfaitair weddesupplement. In de tweede helft van de jaren 80 werd er syndicaal geijverd om de vergoedingen voor onregelmatige prestaties te verbeteren. Die werden uiteindelijk opgetrokken tot een vergoeding per uur van 25% van een uurloon voor een nachtprestatie en 100% voor een prestatie op zon- of feestdag. Een cumul van deze vergoedingen was echter niet aan de orde, een nachtdienst op een zondag gaf geen aanleiding tot hogere vergoeding. In de jaren 90 zou er terug een syndicale discussie oplaaien over het vergoeden van prestaties op een zaterdag. Dit zou nog meer ongelijkheid veroorzaken. In sommige gemeenten was men bereid om tot een vergoeding van 25% van een uurloon te gaan, anderen betaalden met de glimlach een vergoeding van 100% van een uurloon uit.

Zoals gezegd was het vergoedingensysteem bij de Rijkswacht veel uitgebreider en gunstiger maar er moet wel bij vermeld worden dat een rijkswachter minder mogelijkheid had om uren met supplement te presteren en dat ook hun wedde nog steeds lager lag dan bij de Gemeentepolitie. Die complexiteit van vergoedingen en supplementen maakten dat het in 2001 een bijna onmogelijke opdracht was om dit amalgaam aan vergoedingen te gaan vergelijken en gelijk trekken. Het werd dus een verhaal van nemen en geven waar uiteindelijk niemand tevreden mee was want niemand wou op zijn verworvenheden

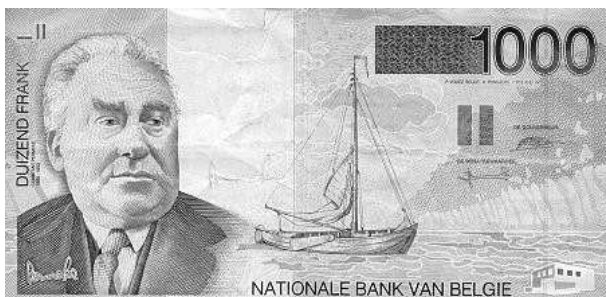
inleveren en iedereen wou alleen maar voor de hoogste tarieven gaan. Er waren echter ook aspecten waarbij het pecuniair statuut van een ambtenaar veel minder interessant was dan in de privésector. Ik heb het dan over zaken zoals vakantiegeld en eindejaarspremie. Die waren voor het openbaar ambt in de jaren 70 om te lachen. In de privésector hadden de werknemers een jaarlijks vakantiegeld dat bijna het equivalent was van een maand wedde. Met het vakantiegeld dat ik van de Stad Antwerpen ontving kon ik mij nog geen weekend op het Sint-Anneke's strand permitteren. In de privésector was het ook al gangbaar dat op het einde van het jaar een dertiende, soms zelfs een veertiende maand uitbetaald werd. Bij de Stad Antwerpen kregen we op het einde van het jaar iets dat sociale programmatie noemde, verre van een dertiende maand. De eerder asociale programmatie kon amper de kosten voor het kerstmenu compenseren.

Het wijzigen van de vergoedingen voor onregelmatige prestaties bij de Gemeentepolitie in de jaren 80 heeft voor perverse effecten gezorgd. Politieagenten die al jaren vrijgesteld waren van onregelmatige prestaties, veelal om medische redenen, hadden blijkbaar een collectieve reis naar Lourdes ondernomen want het aantal wonderbaarlijke genezingen nam spectaculaire proporties aan. Uit alle administratieve diensten kwamen plots aanvragen om terug in permanentiedienst te werken en het aantal weekendprestaties steeg zienderogen. Plots voelden alle wijkagenten en administratieve medewerkers de dwingende behoefte om hun werk vooral op zon- en feestdagen uit te voeren. Een laks managementbeleid liet hierin veel te veel de vrije teugel zodat er een graaicultuur ontstond die in geen eeuwen terug te draaien viel. Tot op de dag van vandaag blijft het vergoedingensysteem een heikel discussiepunt binnen de politiewereld. Ik moet eerlijk bekennen dat ik zelf geen pasklare oplossing zou kunnen bieden om een gulden middenweg te vinden tussen een behoorlijke verloning en een eerlijke vergoeding voor onregelmatige prestaties of bijzondere diensten. Alle pogingen hiertoe zijn gestrand op onrust en demotivatie, twee zaken die je in een politiekorps kan missen als kiespijn. De standpunten en zienswijzen bij de sociale partners liggen dan ook heel ver uit elkaar.

In 1976 werd de wedde tijdens de proefperiode, de periode dat je nog niet vast benoemd was, uitbetaald op het einde van de maand. Bij vaste benoeming werd dit gewijzigd naar het begin van de maand. In de maand van de benoeming ontving je dus eenmalig een dubbele wedde. Het systeem van voorafbetaling werd tijdens de crisisjaren 80 teruggedraaid bij de federale ambtenaren, dus ook bij de Rijkswacht. Ook dit zorgde dan weer voor onevenwicht bij de politiehervorming en het eenheidsstatuut in 2001. Het systeem van voorafbetaling bij vaste benoeming na de proefperiode was anders voor zij die reeds vast benoemd waren in een andere functie bij de stad en overstapte naar de politie. Die werden in de proefperiode gewoon verder vooraf betaald met de wedde die bij hun vorige functie hoorde, vaak veel minder dan de nieuwe wedde van

politieagent. Wanneer ze na verloop van de proefperiode in aanmerking kwamen voor vaste benoeming dan kregen zij deze verschil in één beweging uitbetaald. Vaak was die periode anderhalf jaar want zo lang duurde het toen eer je vast benoemd werd. Het was evenwel zo dat bij een tuchtstraf de vaste benoeming uitgesteld werd. Zo was er politieagent Jules die voorheen voor de stadsreiniging werkte. Jules stapte, na geslaagd te zijn in de aanwervingsproeven, over naar de politie maar bleef dus voorlopig zijn kleinere wedde van straatveger ontvangen. Jules liep er nogal graag de kantjes af. Hij werd driemaal op de tuchtbank geroepen en zijn benoeming werd driemaal uitgesteld. Meer dan vijf jaar na zijn overstap werd Jules dan uiteindelijk toch vast benoemd bij de politie en trok hij een achterstal van vijf jaar verschil tussen zijn wedde en dito vergoedingen van straatveger en die van politieagent. Jules kreeg meteen een cheque van een paar tienduizenden franken in zijn pollen. Jules had zijn bourgondische levensstijl nog niet opgegeven en gaf er een groot feest van. Jules is helaas enkele jaren later op jonge leeftijd overleden aan een hartfalen. Met geld koop je nog altijd geen gezondheid.

Tot slot van dit pecuniair hoofdstuk wil ik ook nog een historisch onderzoek bij de Gentse politie uit de periode 1848-1914 aanhalen. Daar was het de onderzoekers opgevallen dat er een groot weddeverschil was tussen de officieren, met name tussen de weddebarema's van de commissarissen en die van hun adjuncten. In 1903 bedroeg de maximumwedde van een adjunct-commissaris er 3.300 frank terwijl die van een commissaris 7.500 frank bedroeg. De weddes van de Gemeentepolitie werden tegen het einde van de 20^e eeuw wel beter gestroomlijnd en via wetgeving geregeld maar de weddekloof tussen een commissaris en zijn adjuncten werd niet

volledig weggewerkt, zo mocht blijken bij het eenheidsstatuut dat in 2001 tot stand kwam. Ik moet er eerlijkheidshalve wel bij vertellen dat de nieuwe weddebarema's voor de officieren heel wat gunstig perspectieven boden na deze politiehervorming, vooral voor hen die al de graad van officier bezaten voor de politiehervorming.

Tel je de waarde van de oude Belgische bankbiljetten in dit hoofdstuk samen dan kom je aan de ronde som van 1.670 frank (41,4 € euro). In 1976 kon ik hiermee bij de Chinees een rijsttafel voor zes personen bestellen, aperitief en wijn inbegrepen. Als ik dezelfde procentuele verhouding respecteer ten aanzien van de bruto wedde van een beginnende politie-inspecteur vandaag dan betwijfel ik ten zeerste of daar mijn rijsttafel voor zes personen mee betaald kan worden. Dit zegt veel over de koopkracht toen en vandaag. We zijn ondertussen wel enkele economische crisissen en de invoering van de Euro verder.

DE ANTWERPSE POLITIE IN DE JAREN 70

In 1976 was er nog geen fusie met de randgemeenten in Antwerpen. De grote fusie der gemeenten werd een feit op 1 januari 1977 maar voor de Stad Antwerpen werd die fusie pas op 1 januari 1983 verwezenlijkt. De poldergemeenten Berendrecht, Lillo en Zandvliet behoorden al wel -en dit sinds 1958- tot de stad. De andere poldergemeenten zoals Wilmarsdonk, Oosterweel, Oorderen en een groot deel van Lillo waren al van de kaart geveegd en door de havenuitbreiding opgeslokt. De grootse havenuitbreiding van de jaren 50 was nog niet afgerond. Zo moest de Berendrechtssluis, vandaag nog steeds de grootste sluis van de wereld, nog gegraven worden en ook de aanleg van het Delwaidedok, ondertussen herdoopt in Bevrijdingsdok, was nog maar net gestart. De politie van Antwerpen bestond toen uit een getalsterkte van ongeveer 1.850 man. Territoriaal was de stad opgedeeld in zes stadsafdelingen en een havenafdeling.

De eerste afdeling (P/1), met afdelingscommissariaat in de Blindestraat, besloeg het gebied tussen het noordelijk deel van Scheldekaaien (vanaf het Steenplein richting noord), de Brouwersvliet en de Ankerrui, de Waaslandtunnel, de Italiëlei tot aan de noodbrug aan de Franklin Rooseveltplaats en de Lange Nieuwstraat, via de Lijnwaadmarkt (zijkant van de kathedraal) en de Suikerrui tot aan de Scheldekaaien. Ook de Linkeroever behoorde toen tot de eerste afdeling maar zou korte tijd later tot een afzonderlijke zevende afdeling worden afgesplitst, met afdelingscommissariaat op de Halewijnlaan. Tot de eerste afdeling behoorde het gebied rond de Grote Markt en haar uitgangsbuurt, het schipperskwartier met het Falconplein (later nog tot het Rode plein gedoopt vanwege de aanwezigheid van Russische winkels, vaak van verdacht allooi), de universiteitswijk UFSIA (Sint-Ignatius), de Paardenmarkt en het begijnhof.

De tweede afdeling (P/2), met afdelingscommissariaat in de politietoren aan de Oudaan, besloeg het gebied tussen de Scheldekaaien (vanaf het Steenplein richting zuid), de Suikerrui, verder via de Lijnwaadmarkt (zijkant van de kathedraal) en de Lange Nieuwstraat tot aan de Italiëlei en de Frankrijklei tot aan de Nationale Bank, verder via de Schermersstraat en Bervoetstraat tot aan de Kronenburgstraat en de Scheldestraat tot aan de Scheldekaaien. Tot de tweede afdeling behoorden de winkelstraten Meir en Huidevetterstraat (die nog niet autovrij waren) en de winkelwandelstraten De Wilde Zee, de Groenplaats, de Nationalestraat en het Sint-Andrieskwartier, het inmiddels verdwenen Quartier Latin (een prostitutiebuurt voor de bourgeoisie, vandaag de winkelstraat Schuttershofstraat), de Vogelenmarkt en de Theaterwijk. Ook de gevangenis van Antwerpen, met de middeleeuwse benaming Huis van Arrest, lag binnen de omschrijving van de tweede afdeling.

De derde afdeling (P/3), met afdelingscommissariaat in de Gasstraat, besloeg het gebied vanaf de Italiëlei tot aan de Noorderplaats, via IJzerlaan en den Dam verder via de grens met Deurne en Borgerhout tot aan de Turnhousebaan, langs de Carnotstraat en Gemeentestraat tot een de noodbrug op de Italiëlei aan het Franklin Rooseveltplein. De derde afdeling, toen nog het Faboert genoemd, was een zeer volkse wijk (waarin de beruchte buurten als de Seefhoek, het Stuivenbergplein en het Schoolplein), het Sint-Jansplein, het slachthuis, het Stuivenbergziekenhuis, het De Coninckplein met haar dancings, Chinatown en de Atheneumbuurt met haar straatmadelieven en love-hotelletjes.

De vierde afdeling (P/4), met afdelingscommissariaat in de Louisa Marialei, liep vanaf de noodbrug op de leien over de Franklin Rooseveltplein via de Gemeentestraat en Carnotstraat tot een de Provinciestraat en verder langs de grensstraten met Borgerhout tot aan de Plantin en Moretuslei en het Zurenborg, verder via de grens met Berchem tot aan het Koning Albertpark en via de Mechelsesteenweg tot aan de Britselei. Tot de vierde afdeling behoorden dus het Centraal Station en de Zoo, de Joodse diamantwijk, het stadspark, de Zurenborgwijk met haar Art-Nouveauparels en de wijk Klein-Antwerpen (gesitueerd rond de Belgiëlei en de Lange Leemstraat). De vierde afdeling had toen nog een wijkbureau aan de Walvisstraat op het Zurenborg en één in de Hovenierstraat in het diamantkwartier. Ik spreek nu van vóór de zware bomaanslag van 1981, het diamantkwartier was dus nog geen afgebakend gebied zoals vandaag. Het commissariaat van de vierde afdeling zou begin jaren 80 verhuizen van de Louisa Marialei naar de Quinten Matsijslei, een gebouw waar voorheen een polykliniek gevestigd was. De derde en de vierde afdeling waren veruit de drukste afdelingen op het vlak van politiewerk. De volkse aard van de wijk maar vooral het drukke uitgaansleven met de vele discotheken en de cinema's van het Rex-concern waren daar uiteraard niet vreemd aan. *De Lachende koe, den Breda, het Koetsierke, de Midnight Express, de Pop King, de President ...* het zal vele politieagenten uit die periode nog als muziek in de oren klinken.

De vijfde afdeling (P/5), met afdelingscommissariaat in de Paleisstraat, besloeg het gebied tussen de as Scheldestraat, Kronenburgstraat en dan via de Bervoetstraat en Schermersstraat tot aan de Mechelsesteenweg, verder tot aan de grens met Berchem en via de Generaal Lemanstraat tot aan de Binnensingel en volgde die Binnensingel terug tot aan de Scheldekaaien ter hoogte van de d'Herbouvillekaai. Het gebouw van de vijfde afdeling was het oudste politiebouwwerk van Antwerpen. Het werd opgetrokken in 1879 toen er in de wijk Zuid nog amper huizen stonden. Het is het enige commissariaat uit die tijd dat nog tot 2015 als politiecommissariaat dienstdeed. Opmerkelijk aan de politiebouwwerken uit die tijd is de dubbele voordeur. De ene leidde naar de ingang van het commissariaat, de andere naar de privéwoning van de commissaris. Tot halverwege de jaren 60 bestond er een woonverplichting voor de commissaris (en zijn gezin uiteraard) in zijn commissariaat,

op de hoger gelegen verdieping. De laatste commissaris die zijn woonplaats in zijn commissariaat verliet was Frans Verlinden toen hij in 1970 tot hoofdcommissaris werd benoemd. Tot de vijfde afdeling behoorden de ganse Zuidwijk met het Museum van Schone Kunsten, het Justitiepaleis en het Hof van Beroep, de zuiderdokken en de Sinksenfoor, het Provinciegebouw en het Albertpark en het noordelijk gedeelte van de Jan van Rijswijklaan.

De zesde afdeling (P/6), met afdelingscommissariaat aan de Sint-Bernardsesteenweg, besloeg het ganse gebied onder de Binnensingel tot aan de grenzen met Berchem, Wilrijk en Hoboken. Tot de zesde afdeling behoorden de toen nog vermaarde winkelstraat Abdijstraat, het Olympisch stadion waar K. Beerschot V.A. haar thuiswedstrijden speelt, de Groothandelsmarkt en Petroleum-Zuid, het zuidelijk gedeelte van de Jan Van Rijswijklaan met het Bouwcentrum en de camping, het Nachtegalenpark en het Middelheim. Ook de begraafplaats Schoonselhof (dat wel volledig buiten het grondgebied van de stad lag en volledig omringd was door de randgemeenten Wilrijk en Hoboken) behoorde tot de zesde afdeling. Hier bevond zich toen ook een mortuarium waar alle gerechtelijke lijkschouwingen werden uitgevoerd, een niet te onderschatten werklast voor de politieofficiëren van deze afdeling. De zesde afdeling had toen nog een wijkbureau aan het Nachtegalenpark, vandaag is dit de bekende taverne *De Dikke Mee*.

Naast de zes stadsafdelingen was er ook nog de havenafdeling (P/H), met afdelingscommissariaat in de Bordeauxstraat en met twee wijkbureaus, één aan de Korte Wielenstraat (ter hoogte van kaai 170 – in de volksmond: den 170) dat eveneens 24u/24 geopend was en één in de Monnikenhofstraat in Berendrecht. Bovendien was er ook nog een politiepost in het Peerdsbos in Brasschaat die bij de havenafdeling behoorde. Het Peerdsbos was in 1935 in pacht gegeven aan de Stad Antwerpen die er het beheer over had en dus ook het politietoezicht. De politieagent van dienst mocht er flaneren tussen het groen en nam zijn rustpauzes in de gezellige voormalige boswachterswoning. Aan deze situatie kwam pas in 2008 een einde toen het beheer werd overgedragen aan het Vlaams Agentschap voor Natuur en Bos. De havenafdeling was opgedeeld in drie grote sectoren. Die van de Bordeauxstraat bevatte de wijk het Eilandje en de oude havendokken tot aan de Royerssluis en de Straatsburgdok. De sector van wijkbureau 170 lag daar ten noorden van en reikte tot aan de grens van het polderdistrict Berendrecht-Zandvliet-Lillo, dat bediend werd vanuit het bureau in de Monnikenhofstraat.

De afdelingscommissariat van de zes stadsafdelingen en van de havenafdeling waren de klok rond geopend. Naast deze territoriale afdelingen waren er ook nog bovenlokale eenheden. In de eerste plaats de Mobiele Brigade (P/MB) die in de politietoren aan de Oudaan gevestigd was maar ook nog een afdeling had in haar vroegere gebouwen aan de Bogaerdestraat, waar de technische diensten en het cellencomplex gevestigd waren. De Mobiele Brigade en haar radiokamer zorgde voor de patrouille-eenheden op het grondgebied van de zes stadsafdelingen. Zij kwam tussen bij alle interventie-oproepen op dit grondgebied. De havenafdeling deed dit op haar grondgebied.

De Verkeerspolitie (P/VK) verzorgde verkeerstoezichten op het grondgebied van de stad, inclusief havenafdeling maar exclusief de verkeersincidenten, dat was een taak voor de patrouille-eenheden van de Mobiele Brigade. De Verkeerspolitie was toen iets minder mobiel dan vandaag en verzorgde het algemeen verkeerstoezicht. Dit bestond vooral uit statische verkeersposten op drukke kruispunten tijdens de piekuren, algemeen toezicht op parkeren in blauwe zones en verkeerstoezicht aan tunnels en aan de Royerssluis. Zowel de Waaslandtunnel als de Kennedytunnel vielen onder het permanent toezicht van de Verkeerspolitie. Het permanent toezicht aan de Kennedytunnel zou echter in 1977 overgedragen worden aan de Wegpolitie van de Rijkswacht, verkeerspost d'Herbouvillekaai. Mobiele verkeersopdrachten zoals de opname van verkeersongevallen alsook escortes en begeleidingen en tussenkomst bij verkeersincidenten waren toen een taak voor de Mobiele Brigade. Dit zou in de loop van de jaren 80 veranderen.

Volledigheidshalve vermeld ik nog dat er in 1976 nog geen hulpagenten noch parkeerwachters waren. Schijfparkeren in blauwe zones of betalend parkeren aan parkeermeters bestond toen al wel maar was beperkt tot de druktbezochte straten en wijken in de binnenstad. Repressieve controles op snelheid waren in de jaren 70 vooral het domein van de Rijkswacht, voornamelijk op de autosnelwegen waren de Multanova-combi's berucht. De Antwerpse Verkeerspolitie deed ook regelmatig snelheidscontroles in de bebouwde kom met haar Speedgun, een toestel dat destijds een redelijk hoog SF-gehalte had.

Dan was er ook nog de Vreemdelingenpolitie (P/V) aan de Noorderplaats. Deze bijzondere eenheid was nog een overblijfsel uit de tijd dat Antwerpen de draaischijf was van migratiebewegingen vanuit Oost- en Centraal-Europa naar Amerika via de Red Star Line. Deze dienst zou later opgedoekt worden en de vreemdelingenadministratie werd overgedragen aan de bevolkingsdienst (stedelijke administratie).

De Opsporingsdienst (P/O) bevatte de recherche-eenheden en een jeugdbrigade. 'Den OD' zoals deze algemeen genoemd werd voerde de navolgende opsporings- of gerechtelijke onderzoeken uit. Zij verzorgde ook de informatiegaring en informatiesturing via haar cartotheek. Het hoofdcommissariaat beheerde dan weer de algemene leiding van het korps, de personeelszaken en het Opleidingscentrum, de inspectiedienst en de dagorders.

De dagorders (P/DO) waren destijds een belangrijk informatie-instrument. Alle feiten en gebeurtenissen werden erin opgenomen alsook de actieve seining van personen, identificeerbare voorwerpen of vervoermiddelen. In een tijdperk zonder computers of digitale databanken was het bestaan van een communicatie-instrument zoals de dagorders of het Centraal Signalementen Bulletin van de Gerechtelijke politie bij de Parketten uiterst belangrijk. De dagorders waren ook het enige instrument voor interne communicatie zoals het aankondigen van manifestaties en dito ordediensten, personalia en interne bewegingen, in politiejargon mutaties genoemd. Wie een uitzonderlijke prestatie leverde mocht rekenen op een eervolle vermelding in die dagorders.

De politietoren aan de Oudaan was sinds 1968 het centraal aansturingspunt van de politie van Antwerpen en is dit nog steeds al is het gebouw ondertussen verkocht en zal het een andere bestemming krijgen nadat alle diensten ingetrokken zijn in het nieuwe Mastergebouw dat momenteel gebouwd wordt aan de Binnensingel nabij het station van Berchem. De politietoren aan de Oudaan werd ontworpen door Renaat Braem, een Antwerps architect en stedenbouwkundige die in de leer ging bij de vermaarde Frans architect Le Corbusier. Braem ontwierp tussen 1935 en 1977 tal van gebouwen waarvan er ondertussen heel wat de status van beschermd erfgoed hebben gekregen waaronder (sinds 2002) ook de politietoren. O.a. de Koninklijke bibliotheek Albertina in Brussel, de Zeevaartschool in Antwerpen, de woontoren aan de A12 in Boom, het Middelheimziekenhuis in Antwerpen, de woonblokken op poten op het Antwerpse Kiel en het rectoraatsgebouw van de VUB in Brussel zijn van zijn hand. De politietoren aan de Oudaan was een moeilijke bevalling. Met de bouw werd gestart in 1958 maar door tal van tegenslagen en belemmeringen kon het pas in 1968 in gebruik genomen worden. De officiële naam van de politietoren is Administratief Centrum en de naam verradert dat het gebouw eigenlijk een andere bestemming had. De aanvankelijke plannen voorzagen in een torengedebouwen waarin alle administratieve diensten van de stad zouden gecentraliseerd worden en een lager nevengebouw waarin het hoofdcommissariaat van de politie alsook haar gecentraliseerde diensten zouden ondergebracht worden. Het project werd uiteindelijk maar gedeeltelijk voltooid en het geplande nevengebouw is er nooit gekomen. De administratieve diensten van de stad bleven grotendeels op hun oude stek, enkel de Directie veiligheid en de Directie rechtszaken namen hun intrek in de nieuwe toren. Voor de rest werd deze toren dan maar ingevuld met het hoofdcommissariaat van de politie en haar gecentraliseerde eenheden zoals de Mobiele Brigade, de Verkeerspolitie, de Opsporingsdienst, de Jeugdbrigade, de dienst Personeelszaken, de Inspectie, de Dagorders, het Strafregister en het Opleidingscentrum. De wijkcommissariaten van de Everdijstraat, de vroegere 3^e wijk, en van het Sint-Andriesplaats, de vroegere 4^e wijk, die werden samengesmolten tot de 2^e afdeling werden eveneens in de politietoren van de Oudaan ondergebracht. Het terrein waarop het initieel geplande politieggebouw moest komen heeft nog een tiental jaren braak gelegen. Medio jaren 70 werd daar het winkelcentrum De Bijenkorf opgetrokken, een project dat weinig succes kende, verloederde en waarvoor vandaag dan ook plannen bestaan om het neer te gooien en er iets anders op te zetten. De toren van de Oudaan bepaalt samen met het Torengedebouwen, in Antwerpen beter gekend als de Boerentoren, en de Onze-Lieve-Vrouw-kathedraal de skyline van Antwerpen. De naam Oudaan wordt in de koekenstad vaak geïnterpreteerd als 'Ouwe haan' maar de naam heeft niks met een haan te maken, wel met een ander dier: een ezels. De naam Oudaan is immers een verbastering van een vroegere Franse benaming voor deze weg, nl. *dos d'âne*, een ezelsrug dus. Die ezelsrug was een afdamming van een middeleeuws kanaal dat van de Herentalsevaart, die vroeger tot aan het Stadspark liep, tot aan de Kammenstraat liep. Dit kanaal voorzag de talrijke brouwerijen aan die Kammenstraat van het noodzakelijke water om bier te brouwen. Die ezelsrug-achtige afdammingen werden *les dodanes des fossés de la ville* genoemd. Dodane is een (oud-Franse) afleiding van *dos d'âne* ofte ezelsrug.

Ik kom later nog uitgebreid terug op de evolutie van afdelingen naar zonecommissariaten. Iets waar elke politieagent in Antwerpen destijds goed doordrongen van moest zijn waren de grenzen van de afdelingen want die waren heilig. In elke patrouillewagen lag een boekje waarop de precieze beschrijving van deze territoriale afdelingen, vaak erg cryptische omschrijvingen. Wat het bovendien nog complexer maakte was het feit dat in die straten waar afdelingsgrenzen elkaar raakten, deze grens niet in het midden van de straat lag maar op de rand van het trottoir en de rijbaan. Het hek was helemaal van de dam wanneer er zich een incident voordeed op het kruispunt van meerdere afdelingen. Een voorbeeld: de noodbrug van Nobels-Peelman op de Italiëlei, die er in de vroege jaren 70 werd gelegd bij aanvang van de Pre-Metrowerken lag op het kruispunt van vier afdelingen maar was ook het drukste kruispunt van de binnenstad. De drukste verkeersassen noord-zuid en oost-west passeerden over of onder die noodbrug. Er hebben zich dan ook ettelijke verkeersongevallen voorgedaan. Wanneer het een ongeval met louter stoffelijke schade betrof dan was het simpel: die ongevallen werden afgehandeld door de administratie van de Mobiele Brigade zelf. Maar wanneer er sprake was van een ongeval met gekwetsten of met dodelijke afloop of wanneer er dronkenschap of vluchtmisdrijf in het spel was dan werd het ongeval afgehandeld door de afdeling op wiens grondgebied het ongeval had plaats gevonden. Er heerste destijds ook nog een foute korpscultuur bij sommige officieren van die afdelingen en het kwam vaak tot felle discussies over wie het voorval nu verder moest afhandelen. De officier met wachtdienst bij de Mobiele Brigade speelde hier een eerste arbitraire rol in maar het gebeurde ook wel eens dat de commissaris met weekdienst tussenbeide moest komen om een salomonsoordeel te vellen. Bij de wachtofficiëren in de afdelingen was het veeleer zoeken naar spijkers op laag water om een incident af te wimpelen naar een andere afdeling en een rationele benadering was vaak zoek. Je moest als interventie-agent op het terrein vaak meer energie steken in een

correcte plaatsbepaling dan in het voorval zelf. Heel frustrerend was dat en het gebeurde frequent dat een patrouilleploeg van Pontius naar Pilatus werd gestuurd.

Plechtige eerstesteenlegging Administratief Centrum 1958 - © Stadsarchief Antwerpen

Vroeg ontwerp Oudaan complex - © Stadsarchief Antwerpen

Commissariaat Blindestraat – Afdeling P/1

Commissariaat Oudaan – Afdeling P/2

Commissariaat Gasstraat – Afdeling P/3

Commissariaat Louisa Marialei – Afdeling P/4

Commissariaat Paleisstraat – Afdeling P/5

Commissariaat Sint Bernardsesteenweg – Afdeling P/6

Politiebureau Nachtegalepark – hulpbureel P/6

Politiebureau Linkeroever – hulpbureel P/1 later Commissariaat P/7

© foto's Stadsarchief Antwerpen

DE BORDEAUXSTRAAT

Op 1 december 1976 stapte ik het commissariaat van de Havenafdeling binnen, de Bordeauxstraat. Nu ja ik, ik bedoel samen met nog een tiental anderen die net als ik naar deze havenafdeling werden afgedeeld.

De meesten van ons waren nieuwelingen die net van de politieschool kwamen maar er waren ook enkele ancients bij. Zoals John, een politiemans van bijna vijftig die van de Verkeerspolitie naar de Havenpolitie overstapte. De verkeerspost aan de Kennedytunnel en het daarbij horende toezicht op de Ring zou immers zeer binnenkort worden overgedragen aan de wegpolitie van de Rijkswacht en John koos voor een afdeling dichterbij huis. Na een verwelkoming door de commissaris van de havenafdeling, Albert Van der Waals, kregen we te horen in welke reeks we zouden worden ondergebracht en werden er administratieve geplogenheden afgehandeld. Mijn bestemming was de 4e reeks.

Het werken in reeksen was politie jargon voor het werken in continudienst, wellicht een slechte vertaling uit de periode dat de administratie nog uitsluitend in het Frans gebeurde. Bij de politie van Antwerpen werd in 1976 nog gewerkt in vierploegenstelsel, elke ploeg werd een reeks genoemd. Het ploegenstelsel bestond uit diensten van twaalf uren met ploegenwissel om 7u 's morgens en om 19u 's avonds. De eerste

	Dag 1	Dag 2	Dag 3	Dag 4
Dagdienst 7-19	R1	R4	R3	R2
Nachtdienst 19-7	R2	R1	R4	R3
Nacht-af	R3	R2	R1	R4
Vrije dag	R4	R3	R2	R1

dag van een ploegencyclus begon de 1^e reeks met dagdienst en de 2^e reeks met nachtdienst, de 3^e reeks had er dan een nachtdienst opzitten (men noemde dit nacht-af) en de 4^e reeks had een vrije dag. Op de tweede dag van de ploegencyclus begon de 4^e reeks met een dagdienst en de 1^e reeks met een nachtdienst, de 2^e reeks was dan nacht-af en de 3^e reeks had een vrije dag. Op de derde dag van de ploegencyclus begon de 3^e reeks met een dagdienst en de 4^e reeks met nachtdienst, de 1^e reeks was dan nacht-af en de 2^e reeks had een vrije dag. Op de vierde dag van de ploegencyclus begon de 2^e reeks met een dagdienst en de 3^e reeks met een nachtdienst, de 4^e reeks was dan nacht-af en de 1^e reeks had een vrije dag. Na vier dagen herhaalde deze cyclus zich. Het schema geeft mogelijk een duidelijker beeld op het systeem.

Aangezien je vast tot een reeks behoorde kende je steeds dezelfde werkcyclus: De eerste dag dagdienst van 7u tot 19u, de tweede dag nachtdienst van 19u tot 7u, de derde dag was je nacht-af en de vierde dag had je een vrije dag en zo verder. In 1976 moesten we statutair veertig uren per week presteren maar door deze ploegencyclus kwam je natuurlijk aan gemiddeld veel meer uren uit aangezien deze ploegencyclus permanent draaide, dus ook op zaterdag, zondag en feestdagen. Om deze extra uren te compenseren bestond er een systeem van bijzondere rustdagen. Tienmaal per jaar genoot je een extra rustperiode van vierentwintig uren, een opeenvolgende dagdienst en nachtdienst, waardoor je één werkcyclus, vier kalenderdagen, extra rust genoot. Volledigheidshalve vermeld ik nog dat dit reeksenstelsel in heel het korps werd toegepast, dus niet alleen in de havenafdeling. Dit werkschema genoot grote populariteit in het korps. Het voordeel van het systeem was dat je lang op voorhand uw werkschema kende, je kon het eigenlijk al voor een heel jaar uittekenen, en dat het een zekere continuïteit in uw sociaal en familiaal leven bracht. Nadeel van het systeem was dat het geen flexibiliteit inhield. Van een geplande dienst werd niet afgeweken en wie op een geplande dienst vrijaf wou zijn had maar twee mogelijkheden: ofwel een dag vakantieverlof aanvragen ofwel een collega aanspreken die een bijzondere rustdag wou wisselen. Varianten zoals onderlinge shiftwissels of dergelijke waren niet aan de orde toen. Het werken in reeksen was niet alleen bij de politie van toepassing, ook de brandweer en andere stadsdiensten met permanentiesysteem kenden een soortgelijk ploegensysteem. Bij de brandweer sprak men dan van compagnies in plaats van reeksen maar het basisprincipe en het werkschema waren hetzelfde. Wanneer medio jaren 80 de statutaire werkweek werd teruggebracht op achtendertig uren in plaats van veertig zou men in Antwerpen overschakelen van een vier- op een vijfreesensysteem maar daar zal ik later nog op terugkomen.

Ik werd bij de havenafdeling ingedeeld bij de vierde reeks en dat leverde gemengde gevoelens bij mij op. Ik kende weinig of geen van mijn toekomstige collega's dus op dit vlak maakte het mij niet zoveel uit maar ik kende al wel de reputatie van de postoverste van de vierde reeks, een inspecteur die het dagelijks toezicht op de agenten van zijn reeks had. Die stond bekend als een ijzervreter en bullebak van de hoogste graad. Dat mocht ik al op de eerste werkdag ervaren. Ik kende de man niet bij naam maar hoorde iedereen over 'de Witte' spreken als ze het over deze postoverste hadden. Het was blijkbaar ook niet gebruikelijk om nieuwelingen aan hun toekomstige collega's en oversten voor te stellen, na de verwelkoming door de commissaris werd je gewoon in de groep gedropt en moest je zelf maar je weg zoeken. Toen ik aan een collega een vraag stelde antwoordde die mij "Vraag dat maar aan de Witte", verwijzend naar de postoverste. Ik veronderstelde dan ook dat zijn naam De Witte was en stapte naar hem toe. "Mijnheer De Witte mag ik iets vragen?". "De Witte, De Witte... ik heet niet De Witte, ik heet Van den Eynde" brulde hij kortaf. Blijkbaar sloeg zijn bijnaam de Witte op zijn zilverkleurige haardos.

Terwijl ik er als een bezeken kater bijstond, gniffelde de ancients mijn uitschuiver weg. Maar vanaf dan wist ik het wel, zijn naam was Odiel Van den Eynde. 'De Witte' was een berucht figuur in de Bordeauxstraat. Vooral zijn versprekingen waren legendarisch, zo legendarisch dat er zelfs enkelen gebruikt werden in de latere tv-reeks *Langs de Kade*. De politieagent die in deze reeks door acteur Chris Cauwenberghs⁴ werd vertolkt heeft meerdere citaten van 'de Witte' in zijn teksten verwerkt gekregen. Wanneer hij het had over zijn dochter die een ferme karikatuur (bedoelende: carrure) had of de mozambieke steentjes (mozaïeken steentjes) die hij in zijn badkamer had geplaatst en ook hoe mooi hij die boten van al die vreemde mogelijkheden (mogendheden) wel vond. Ik zou een waslijst van versprekingen kunnen geven hier maar ik twijfel wel of die allemaal uit zijn mond zijn gekomen. Het was 'cool' in de Bordeauxstraat om met 'De Witte' te lachen en ik ben ervan overtuigd dat er heel wat versprekingen werden verzonnen omdat ze klonken alsof ze uit zijn mond kwamen.

De havenafdeling had allesbehalve een goede reputatie. Ze droeg zelfs lang de bijnaam strafcompagnie al was die bijnaam niet terecht of tenminste niet meer terecht. Het zal we historisch juist zijn dat deze afdeling in vroegere jaren bemand werd door agenten die het niet zo nauw namen met tucht en regels, er was ondertussen al wel veel veranderd. Niettemin was deze afdeling nog steeds voornamelijk bemand met oudere agenten, de meesten zelfs al 50+, meestal eerder uitgebluste figuren. Het feit dat het er in deze afdeling over het algemeen veel rustiger aan toe ging speelde een rol maar ook een andere erfenis was oorzaak van dit type personeelscontingent. Tot de late jaren 60 was er een woonstverplichting op het grondgebied van de Stad Antwerpen voor alle werknemers van de stad. Bovendien golden er nog heel andere regels voor het verkrijgen van een sociale woning. *Eigen volk eerst* was hier het devies en zodoende werden er heel wat sociale woningen toegewezen aan personeelsleden van de stad. De woonkazernes en sociale woningen in de wijken Luchtbal, Schoonbroek en op de Rozemaai, net als die op het Kiel, op de Linkeroever en elders in de stad, waren hoofdzakelijk bewoond door werknemers van politie, brandweer, haven- en andere stadsdiensten ongeacht hun rang of weddeschaal. Toen de woonplaatsverplichting werd versoepeld kozen sommigen van hen voor een ander verblijf in de rand. Aan de noordkant van Antwerpen kenden vooral Stabroek en Hoevenen een flinke expansie. Het waren veelal politieagenten die in die noordelijke regio woonden die voor de havenafdeling kozen omwille van een interessanter woon-werkverkeer.

De reden waarom er in 1976 zoveel jonge aspiranten naar de havenafdeling werden afgedeeld was tweërlei. Enerzijds om de vergrijzing van deze afdeling in te dijken en de afdeling meer te activeren. Men ging er blijkbaar vanuit dat de jonge agenten meer initiatief aan de dag zouden leggen dan de ouderen voor wie het allemaal een beetje rustiger aan mocht gaan. Anderzijds kampte de havenafdeling met een tekort aan chauffeurs. De oudere generatie die deze afdeling bemande was een generatie waarbij het bezit van een rijbewijs statutair niet voorzien was. Vergeet niet dat het rijbewijs pas in 1967 een verplicht document was geworden, amper tien jaar ervoor dus. De oudere generatie agenten werd aangeworven rond of na de oorlogsperiode en dat was een tijdperk waarin de agent te voet of op de fiets op ronde ging. De uitbouw van het wagenpark en van de Mobiele Brigade was een gegeven van medio de jaren 50. De oudere agenten van de havenafdeling waren ofwel niet in het bezit van een rijbewijs of voelde zich niet geroepen om zich als chauffeur van een politievoertuig te engageren. Dit bracht dan ook mee dat ik als piepjonge agent veelal op patrouille werd gestuurd met een zilvervos en dat ik de hele shift, twaalf uur aan een stuk, als chauffeur mocht fungeren. Ik moet zeggen dat het niet bepaald motiverend werkte en ik was al niet met veel enthousiasme in de Bordeauxstraat.

Dan was er nog een ander aspect dat de reputatie van de Bordeauxstraat bepaalde, nl. het feit dat sommigen er nogal graag de kantjes afliepen. Geen fenomeen van de Bordeauxstraat alleen, het kwam ook op andere afdelingen voor maar de havenafdeling zat toch nog met een erfenis uit het verleden. Tot medio jaren 70 was het heel gewoon dat er in de kantines van de politie, net zoals die van het leger en de Rijkswacht trouwens, bier getapt werd. De politieagent die een pintje meedronk was een sociaal aanvaard fenomeen zolang het maar met mate bleef en je niet beschonken rondliep. Ook de verkeerswetgeving was minder streng dan vandaag. 0,8 promille was toen de strafbare norm maar daar kon je wel een pint of twee-drie voor verzetten. Van gerichte controles a la WODCA-acties of BOB-campagnes was nog geen sprake. Voor de agenten die geen dienstvoertuig bestuurden maakte deze norm zelfs niet uit, hun collega-chauffeur moest zich maar intomen. Egoïsme troef onder het valse mom van collegialiteit voor alles. Een incident in de kantine van de Oudaan in 1974 waarbij het tot een handgemeen was gekomen tussen politieagenten onderling, deed de tapkraan definitief dichtdraaien. Voortaan werd alle alcoholische drank verbannen uit de kantines. Het verbruiken van alcoholische dranken tijdens de diensturen werd op straffe van tucht verboden. Maar dat was buiten de oude rotten van de Bordeauxstraat gerekend. De

⁴ Foto: Chris Cauwenberghs © VRT

anciens speelden graag kat-en-muisspelletjes met de inspectiediensten en al konden ze geen pint meer krijgen in de kantine, ze moesten er niet ver voor lopen. Het eilandje was toen een zeer volkse wijk, wel erg verloederd en op het randje van het marginale af, en kende nog een paar beruchte ouderwetse danscafés. De Washington⁵ en de Atlantic (bijgenaamd bij den Dove) lagen vlak achter de hoek. Menig ancien van de Bordeauxstraat trok er bij de rustpauze dan ook stilletjes tussenuit, probeerde vooral 'de Witte' te verschalken, en ging een uurtje vertier opzoeken om de hoek. De radiokamer van de Bordeauxstraat speelde onder één hoedje en had de telefoonnummers van genoemde etablissementen binnen handbereik voor in geval ze de patrouille dringend nodig had. Wanneer je, zoals ik in die periode, als niet-benoemde agent

dienstdeed werd je door de ancients ontzien. Het was een erecode om agenten-op-proef niks in de weg te leggen dat hun benoeming in het gedrang kon brengen maar eens je vast benoemd was werd je wel verondersteld om mee te zwemmen met de vissen in 't water. Collegialiteit staat hoog in het vaandel bij de politie maar deze vorm van collegialiteit was niet aan mij besteed, meezwemmen betekende in deze vaak ook mee verzuipen. Dat verontrustte mij wel danig, temeer daar ik toch van een andere ingesteldheid was. Ik heb dan ook vaak moeten spartelen om niet te verzuipen. Ik wil echter niet de hypocriet uithangen, ik heb af en toe mijn principes opzij moeten zetten om niet als ne 'foemp', zoals ze dat in 't stad zeggen, bestempeld te worden. Niet dat ik er trots op ben maar de waarheid heeft ook haar rechten. Het werd voor mij dan ook met de dag duidelijker: de Bordeauxstraat, dat was niks voor mij.

Commissariaat Bordeauxstraat – P/H © Stadsarchief Antwerpen

⁵ Foto: Café Washington © Stadsarchief Antwerpen

LANGS DE KADE

Was de mentaliteit van de havenafdeling al niet aan mij besteed, de aard van politiewerk was het al evenmin. In de havenafdeling viel amper iets boeiends te beleven en het politiewerk was er heel saai en monotoon. Niet beantwoordend aan de verwachtingen van een jonge, energieke agent dus. Het havengebied is zeer uitgebreid. Tussen 6u 's morgens en 22u 's avonds gonst het er van de activiteiten maar daarbuiten is de haven het meest desolate landschap van Vlaanderen waar je amper een levende ziel tegen kwam, met uitzondering van een verloren geraakte dronken zeeman of een kaailoopster die nog rap een centje wilde bijverdienen. Voor de leken: kaailoopsters zijn prostituees, meestal kwamen ze uit het schipperskwartier of uit de atheneumbuurt, die hun diensten aanboden aan boord van het schip. Niet alle zeemannen konden immers het schip verlaten om vertier op te zoeken en roomservice werd dan ook goed betaald. Het havenleven zag er in de jaren 70 heel anders uit dan vandaag. Containertrafiek stond nog in haar kinderschoenen en er werd nog heel wat stukgoed, bulkvracht en tankers gelost en geladen. Een schip lag dan ook vaak enkele dagen aan de kade, waar een groot modern containerschip vandaag nog amper enkele uren aanlegt. Tijdens de uren van de havenactiviteiten bestond het dagelijks werk in de havenafdeling voor het gros uit interventie-opdrachten bij werk- of verkeersongevallen of het registreren van diefstallen of inbraken in de haveninfrastructuur. Tijdens de nachturen waren de interventie-oproepen eerder schaars en gingen ze vaak over problemen met -meestal beschonken- zeelui die dan ofwel boel maakte in de drankgelegenheid ofwel dispuut hadden met de taxichauffeur die hen naar hun schip moest voeren.

De havenafdeling was opgedeeld in sectoren en in elke sector werd een patrouille voorzien. Dit was nodig om de interventietijden zo kort mogelijk te houden en de bereikbaarheid van sommige gebieden te waarborgen. Van aan de Bordeauxstraat tot aan de bovenste grens met Nederland (aan de fabrieken van BASF) bedroeg de afstand langs de weg immers bijna 25 kilometer, dat is even ver als van het centrum van Antwerpen naar pakweg Mechelen of Sint-Niklaas. Bovendien werden de doorgangswegen regelmatig versperd door openstaande bruggen of sluizen waardoor je nog vaak een ommetje moest maken, zeker wanneer een van die bruggen of sluizen om technische redenen buiten dienst waren. En als klap op de vuurpijl lagen er ook nog heel wat spoorwegen die de kruisende wegen vaak minutenlang versperden met traag passerende ellenlange goederentreinen. Een oponthoud van 15 minuten bij het passeren van zo'n mastodont was geen uitzondering, maar omrijden duurde vaak nog langer. Het was dan ook de taak van de radiokamer van de Bordeauxstraat om ervoor te zorgen dat de patrouillewagens behoorlijk verdeeld werden en ook bestendig op de hoogte werden gehouden van de toestanden van de bruggen en sluizen. Tot de havenafdeling behoorde ook het gebied van Petroleum-Zuid aan de grens met Hoboken alsook de Scheldekaaien. Dit was ook weer een typische Antwerpse aberratie. De Scheldekaaien waren toen nog geen toeristisch gebied zoals vandaag. Enkel het Steenplein en haar Flandriaboten, alsook het Noorder- en Zuiderterras behoorden tot het stadsgebied. De rest van de kaaien en hangars, alles wat achter de metalen omheining lag, behoorde tot de havenafdeling. Er waren daar nog heel wat laad- en losactiviteiten en de parkeerruimtes en de ruimte voor het scheepvaartmuseum bestonden nog niet. Raar maar waar, het beruchte schipperskwartier met haar rosse buurt behoorde dan weer niet tot de havenafdeling alhoewel die toen vooral door zeelui bezocht werd. Die wijk behoorde tot de eerste afdeling. Wanneer je dus werd aangeduid voor patrouille op de Scheldekaaien dan deed je niks anders dan deze kaaien afrijden vanaf het gebouw van het Loodswezen tot aan de grens met Hoboken. Het was not done om maar één meter op het stadsgrondgebied te komen en je mocht hooguit de rijbaan voor de Scheldekaaien gebruiken omdat je natuurlijk niet overal vrije doorgang had op de kaaien of onder de hangars. Hoe saai kun je politiewerk nog maken.

Nog saaier werd het echter in de sector van de Petroleumhaven. Dit gebied, ten noorden van de Royersluis tot aan de

Tijsmanstunnel, met links de Schelde en rechts de kanaaldokken en de petroleumraffinaderijen was het minst levendige sector die er in de havenafdeling bestond. De enige plek waar je een mens tegen kwam buiten de bedrijfsterreinen was het vermaarde etablissement Spek en Eieren⁶. Deze afspanning was nog het decor voor de tv-reeks Terug naar Oosterdonk over de teloorgang van de polderdorpen in de jaren 50. De sector rond de Bordeauxstraat zelf, het Eilandje, was destijds een van de meest marginale buurten die de stad Antwerpen kende. Als je daar toen ergens moest zijn voor een interventie-opdracht dan had je beter een gasmasker mee want de mensen leefden er vaak op hun mesthoop. Als je die periode niet gekend hebt kan je het nauwelijks vatten dat uitgerekend die wijk vandaag de meest elitaire en duurste buurt van

⁶ Foto: Spek en Eieren © Stadsarchief Antwerpen